

LAIKMETS

*Nāc nākdama, Lieladiena,
Rakstītām oliņām!*

Laikmeta uzro.

*Mr. 45
1944. g.
7. aprīlī*

RM 0,30

DZĪVĪBAS SVĒTKS

Lieldienas ir dzīvības svētki. Atskan gaviļu zvani. Mēs dziedam slavu dzīvībai. Mēs priecājamies, ka tā atgriežas no jauna līdz ar pavasara sauli, līdz ar atmostošos dabu. Mēs ticam neizsīkstošam dzīvības spēkam, kas verd no mūžīgā avota un ir visumam par pamatu.

Dzīvība un nāve, nāve un dzīvība. Šai mainā svārstās visa mūsu dzīve. Kurp vien skatu metam pasaulē, redzam, ka viss esošais risinās daudz tūkstoš metamorfozās. No vienas puses šķiet, dzīvība zūd, no otras puses tā atkal rodas. Nāvei nākot, šķiet, ka dzīvība iznīkst, bet, raugi, tā atkal sākas un veidojas tālāk.

Lieldienas ir dzīvības svētki, kas simbolizē dzīvības uzvaru par nāvi. Tiem par pamatu ir mīts, ko senatnē tautas turēja svētu. Tādēļ svētīja Lieldienas tai pārliecībā, ka notiek cīņa starp dzīvību un nāvi, gaismu un tumsību, pavasari un ziemu. Šai cīņā labais uzvar jauno. Drāmatiski risinās varoņa cīņa, kamēr top panākta uzvara. Lieldienas pauž prieku un gandarījumu par to, ka varonim izdevies satriekt nikno ienaidnieku.

Mūsu tautas teikās ir uzglabājies šis saulgriežu mīts dažādos veidos. Skaista ir pasaka par jātnieku, kas dodas modināt aizmigušo princesi stikla kalnā. Viņš jā ar vaļa zirgu, bet neuzjāj kalnā. Viņš seglo sudraboto zirgu, bet netiek pie mērķa. Beidzot viņš kāpj zelta kumelē, kas viņu uzved pie šķirsta, kur dus princese.

Rainis šo pasaku ir drāmatizējis. Zelta jātnieks ir tēlots kā varonis, kas ir skaidrs un stiprs kā saule,

— Kuŗš spēj atdot sevi visu,
Savu dzīvi, savu gribu.

Tauta liksmo un sveic varoni saukdama: „Saulvedis! Nu visas bēdas beigtas! Gavilējiet, gavilējiet, Lieldienas!”

Šis mīts iespieties arī kristietībā. Cīņa pret jauno — tumsu un nāvi saistīta ar Kristus personu. Viņš kā varonis atstāj visu un dodas cīņā. Viņš ciezdams aiziet bojā, bet atkal ceļas augšā.

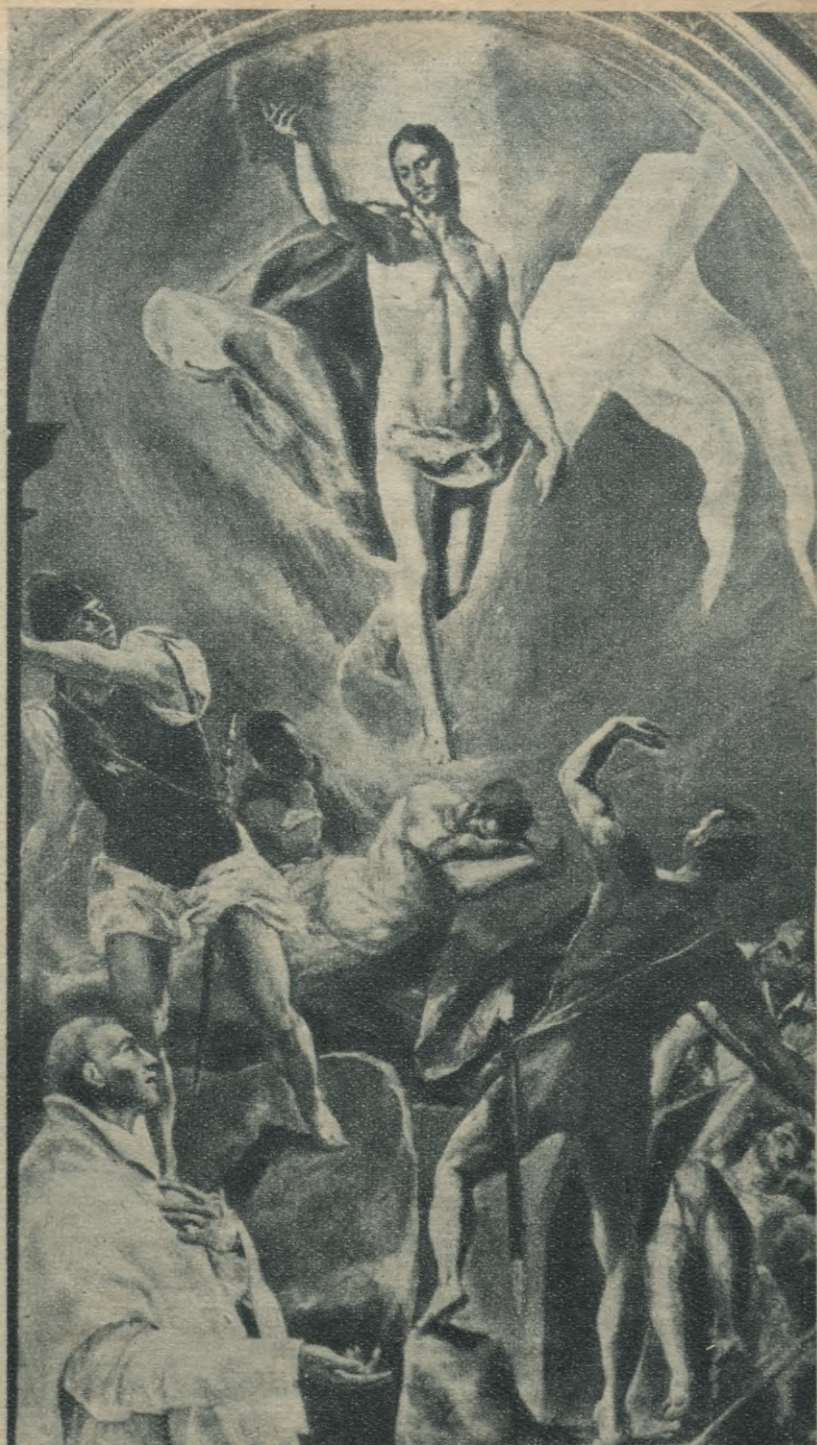
Mēs redzam, ka, laikiem mainoties, saulgriežu mīts paliek vienmēr tas pats, lai gan gūst citādu nokrāsu un veidu. Cilvēku uzskati un ticība mainās, bet patiesības kodols paliek. To mēs piedzīvojam vienmēr no jauna, proti, ka pēc ziemas seko pavasaris. Tā tas turpināsies mūžīgi, kamēr saule ies savu ceļu. Tādēļ vienmēr izvanīs Lieldienas līdz ar pavasari, kas paudīs no jauna par cīņu un uzvaru.

Jāsaka, ka dzīve mūs vienmēr sauc uz cīņu pret jauno un tumsu. Tā nav viegla. Tā prasa no mums dažkārt visus spēkus. Daudzi tanī pagurst, krīt un aiziet bojā. Tie ir mazi gari, tie nav nekādi varoņi. Turpretim lieli gari nebīstas nāves, tie ziedo savu dzīvību apziņā, ka viņi veic svētu, ceļu uzdevumu, par ko ir vērts mirt. Tie ir dievišķīgi cilvēki.

Vai šai kaŗā nav daudz gaišu priekszīmju? Vai nav mums varoņi, kas atdevuši dzīvību par mums, par mūsu tēviju, par labāku nākotni?

Mēs atceramies baigo gaŗu, kad pazuda saule un pār Latviju nolaidās ledaina tumsa. Likās, ka mūsu zeme grima nāves miegā. Likās, ka nebija vairs izredzes dzīvot. Nebija neviena, kas varētu palīdzēt. Tad pēdējā brīdī visus pārsteidza kaŗa vētra. No rietumiem nāca varonīgā vācu armija un atbrīvoja mūs no boļševisma sloga.

Tomēr cīņa nav rimusi. Fronte nav tālu. Ienaidnieks joprojām tīko pēc mūsu zemes un tuvojas mūsu robežām.

El. Greko — Kristus augšāmcelšanās.

lai mūs iznīcinātu. Vai tiem, kas tagad bēg un atraujas no cīņas! Vai tiem, kas lielās ar patriotismu un nekā nedara tautas labā!

Lūk, Latvija kā Saulcerīte snauz dziļā miegā! Bet jau pavasara vēstneši klāt un aicina uz cīņu. Jau salasās kaŗotāji, kas grib modināt to no miega. Iezvanīs arī Latvijai Lieldienas, kad beigsies lielā izšķirīgā cīņa, kad visas tautas būs atbrīvotas, kad celsies augšā jauna dzīve. Uzvara pār ienaidnieku būs tad, kad ikviens veiks savu pienākumu un būs garā vienots ar tiem, kas stāv sargu vietās.

Lieldienas ir dzīvības svētki. Par nāvi, trūdiem un kaŗu plīvo dzīvības kaŗogs. Tur, kur tālumā dus mūsu varoņi, pavasara saules stari sveic nemirušās kaŗā kautās dvēselītes.

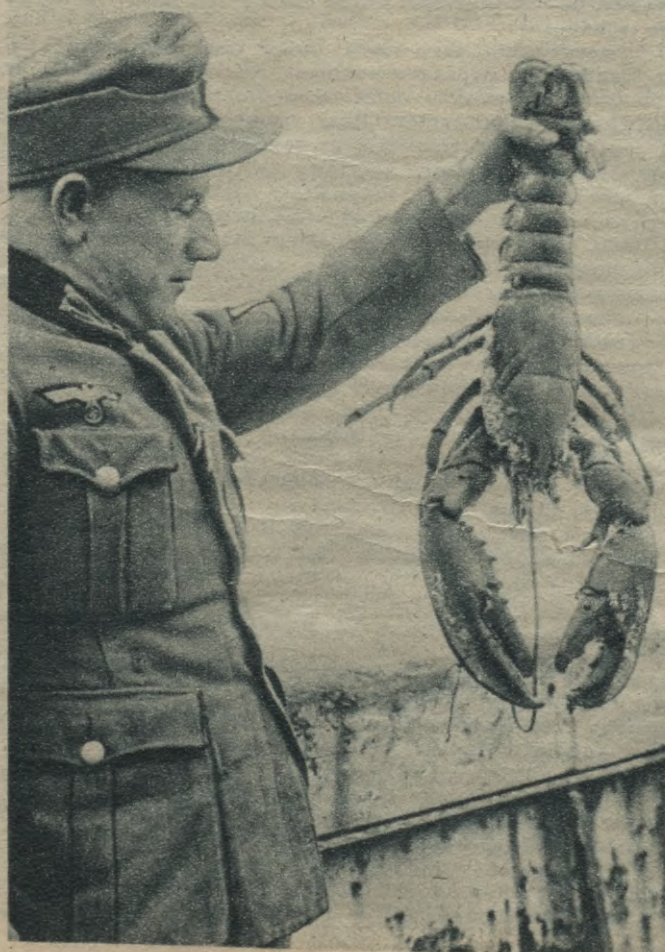
Svinēsim Lieldienas ticībā, ka pēc kaŗa grūtumiem un ciešanām sekos uzvara, kas nesīs mieru visām Eiropas tautām. Paliksim tai cerībā, ka pēc asiņainā kaŗa lēks sudrabota uzvaras saule!

Dr. V. Sanders.

Vienmēr jau nešauj

Lai cik grūts un ilgs sardzes dienests, reiz tomēr nāks maigā; lai cik nikna kauja, reiz tai būs atslābums vai pārtraukums. Un cilvēks ir tikai cilvēks, lai arī tas būtu desmitkārt varonis, — pēc grūta darba vai kaujas tam uzmācas nogurums, izsalkums, vēlēšanās atpūsties, atspirdzināties, izklaidēties. Dažreiz aizmugures iedzīvotājs svētā izbrīnā vēro, kā kaņavīrs pēc grūta pārgājiena steidz aplīrīties un noskūties, lai priecīgs dzīvot dotos uz kinoteātri, uzsāktu sarunu ar kādu daiļavu, pameklētu ko īpašu ēšanai vai savai zīpkārei, fotografētu svešo pilsētu vai, izcēlis no savas mugursumas kādu mūzikas instrumentu, turpat savas automašīnas pavēnī jautri pamūzicētu. Cilvēkam vajag pārmaiņu! Nekas tā nenogurdina kā vienmuļību! Un vācu kaņavīrs prot izpalīdzēties.

Lūk, uz brīdi rimusi kaujas uguns, un kādam kaņavīram biedram jau palaimējies labs atradums — medus kāres! Kā mazi zēni, kam nav citu bēdu, kaņavīri smeļ un mielojas.

Te spāņu brīvprātīgo pulciņš sastopas ar vācu kaņavīriem, un saulainās Spānijas dēli arī austrumu sniega laukos rāda savu dabu: viņi spēlē un dzied „Lili Mar-lēn” — spāniski!

Dienviņu dārzos ienūkas apelsīni, un, aizmirsis kaujas troksni, vācu kaņavīrs nebēdīgi plūc saldus augļus, nogaršo pats un paņēm līdzī arī draugiem.

Tai laikā ziemeļos — Norveģijā — kāds grenadieris, braukdam mazā kuterī uz savu aizsargājamo salīņu, notvēris milzīgu jūras vēzi. Tas negaršos sliktāk par medu vai apelsīniem!

Šis gan nebūs nekāds svētku mielasts, ko te pasnieg dzimšanas dienā zēniem austrumos, bet kur nav apelsīnu, tur vitamīnus atrod... zivju eļļā!

(Uzņēm. Atl. — 1, Wb — 2, Sch. — 1, HH — 1).

NAFTAS AUTOBIOGRAFIJA AR PIEZIMĒM

Priekš 10.000 gadiem: Es kopā ar saviem asinsradniekiem pārstāvu visus agregāta stāvokļus. Taču es nederu nevienam. Gandrīz visus iespējamus akmeņus cilvēks kaut kā izlieto, arī ar ūdeni tas ir draugos. Bet mani viņš nepazīst. Tas ir sāpīgi.

Priekš 5000 gadiem: Beidzot liels atklājums! To izdarījis Noass. Pirms viņa peldošā menažerija devās ceļā, viņš aizsmērēja sava šķirsta plaisas ar zemes piķi, tas ir mans brālis. Vēlāk Noass esot iepīkojis pat savu rīkli. Tuvāk par visu to lasāms Mozus 1. grāmatā.

Priekš 2500 gadiem: Grēku Bābelē jau ir petrolejas lampas. Tās smird un kūp pavisam briesmīgi. Pie Kaspijas jūras ļaudis atklājuši zemes gāzi (tā ir mana māsa), to aizdedzinājuši un tūlīt pat ap šim ugunīm nodibinājuši reliģiju. Tā ir Zaratustra reliģija — parsisms, kas liesmu uzskata par tīrības un pilnības simbolu. Ar šim ugunīm parsi godina savu dievu Ormuzdu. Baku rajonā ir pat veseli tempļi, kur deg svētās ugunis. Ormuzdam par godu liesmas plandās daudzās vietās arī Persijā. Šīs vietas daudz gadsimtus vēlāk citīgi meklē angļi un amerikāņi, kas nevēlas locīt ceļus Ormuzda priekšā, bet gan iegūt mani...

Priekš 1000 gadiem: Svētais Kvirins pie Tegernas ezera ar naftu un savu svētību ārstē visas slimības. Šis labais pasākums tiek nodots tālāk mūkiem. 20. g. s. sākumā šai pašā vietā naftu sāk smelt „Standard Oil Co. of Bavaria”. Tā svētību izprot citādāk nekā Kvirins.

Priekš 100 gadiem: Sācis valdīt kapitāls. To izmanto savā labā akmeņogle. Kā gan tā māk ļaudīm sevi uzspiest un ar sevi vilināt! Kaut taču kapitāls sāktu interesēties arī par mani!

Priekš 90 gadiem: Tas ir sasniegts! Mani destillē un rafinē! Šis ir pirmais priekšnoteikums, ja ko pasaulē grib sasniegt. Es mācos angļiski, tāpēc mani tūdaļ Amerikā saprot. Mani meklē, pēc manis alkst! Spīdošs veikals! Rodas kāda jauna slimība, kas nosaukta manā vārdā: naftas drudzis.

Priekš 70 gadiem: Es parakstu līgumu ar Džonu Rokfelleru. Viņš kļūst mans menadžers. Petrolejas spuldze sāk savu uzvaras gājienu. Es kļūstu populāra. Es esmu svētība cilvēcei vispār un naftas kapitālistiem sevišķi.

Priekš 45 gadiem: Akmeņogle ir uzvarēta! Priekšgaļā iet nafta! Es kurinu lokomotīves. Es dzenu dīzeļmotorus, es braucu ar auto, es ziežu, elloju, taukoju visu. Lai dzīvo kapitāls!

Priekš 35 gadiem: Es lidoju! Es sāku jaunu ēru satiksmē, varbūt pat visā cilvēces vēsturē.

Priekš 30 gadiem: Pasaules karš. Tas atklāj manu isto aicinājumu. Es piederu augstajai politikai. Es esmu pasaules vara! Es karāju, un par mani karā. Man ir jau īpašs ministrs, protams, Anglijā.

Lūk, ko pašā cīņas karstumā — 1917. gada beigās — par mani teica franču ministru prezidents — „tīģeris” Klemanso: „Piliens

naftas ir asiņu piliena vērtībā.” Un vēl: „Ja mēs nespētu paplašināt mūsu benzīna krājumus, tad sekas būtu tūlītēja sabiedroto armiju paralizēšana. Ja sabiedrotie negrib zaudēt karu, tad pašreizējās vācu ofensīvas laikā viņi nedrīkst bezdarbīgi noraudzīties, ka Francija paliek bez naftas, jo nafta ir kaujas asinis, kas uzvar karu.” Rokfellers — Amerikas naftas karalis — sūtīja visu savu tankkuģu floti uz Franciju. Pēc lorda Kersona izteiciena, sabiedrotos pretim uzvarai nesa vienīgi „naftas vilnis”. Katrā gadījumā ir skaidrs, ka sabiedrotajiem bezgala lielu pakalpojumu izdarīja Rokfelleru amerikāņu „Standard-Oil-Company”, kā arī Deterdinga angļu un holandiešu „Royal-Dutch-Shell Company”.

Priekš 25 gadiem: Karš beidzies, bet par mani vēl joprojām cīnās, un pie tam plūkties sākuši bijušie sabiedrotie — Anglija un Amerika. Šīs cīņas kļūst aizvien asākas. Es vēlētos gan reiz mierīgāku dzīvi. Bez tam vēl kāda uztraucoša ziņa: amerikāņu naftinieki, ko sanikņojusi „Royal-Dutch-Shell” iespēšanās pašās Sav. valstīs, sākuši izplatīt ziņas, ka Amerikas naftas avoti tikšot izsmelti jau nākamajos 20 gados. Protams, tas ir blefs, lai saceltu kājās amerikāņus pret nelūgtiem ciemiņiem, bet tomēr šāda bauma skan briesmīgi. Naftas konferences seko cita citai. Vispār, šai laikā bezgala daudz mēdz runāt par valstu draudzību, demokrātismu, Tautu savienību u. t. t. Bet ko šie runātāji domā patiesībā? Nafta, nafta ir viņiem prātā, to zinu skaidri!

Priekš 5 gadiem: Atkal jauns karš. Starp abiem pasaules konfliktiem maz man bijis mierīgu dienu. Par šo laiku es nemaz lāgā negribu runāt, lai gan piedzīvoju vēl neredzētu izplatīšanos. Nu atkal es karāju, un atkal par mani karā. Bet šoreiz viss izskatās citādi. Lūk, Vācijā gatavo sintētisko benzīnu no manas vecās konkurentes — akmeņogles. Tātad es vairs nesmu vienīgā noteicēja. Taču man nav nekāda īgnuma par to, es reiz gribētu mieru, istu mieru, bet es zinu, ka kapitālisti, kamēr vien viņi dzīvos, man to nedos. Lūk, kā bija: dažas tautas, piemēram, meksikāņi, irāņi u. t. t., kuru robežās es biju sastopama, gribēja mani izraut no angļu un amerikāņu naftas viru nagiem. Taču viņām tas neizdevās. Karš palīdzēja „Standard-Oil” un „Royal-Dutch-Shell” kungiem. To pašu ar pilnu tiesību var feikt arī otrādi.

1944. gads: Karš vēl nav beidzies, bet angļi un amerikāņi jau manis dēļ matos! Pirmoreiz viņi vismaz nogaidīja kara beigās. Kā redzams, varas politika bojā raksturu. Ak laiki, ak tikumi! Ar mani apietas pavisam nekrietni. Bez tam arī boļševiki pirmoreiz ārpus savām robežām tiko pēc manis. Tā tikai vēl trūka! Es gribētu no viņiem tikt reiz vajā un ceru, ka to arī sasniegšu. Nost kapitālistus, nost boļševikus!

Te nobeidzās naftas stāsts, tā sakot, pusceļā. Nākotne rādīs, kā viņas liktenis veidosies tālāk. Varētu vēl tikai šiem autobiografiskajiem datiem pievienot dažus skaitļus un piemērus no pagātnes un tagadnes.

Skaitļi ir sausa lieta, taču vienā laikā visai daiļrunīgi. Vai, piemēram, daudz ko nepasaka sekojoši cipari? 1914. gadā pasaules floti dzina uz priekšu ogles 88,84 proc. apmērā, bet nafta kā dzinējspēks bija reprezentēta tikai ar 3,1 proc. (pārējos 8,06 proc. vēl joprojām pārstāvēja vējš ar saviem buru kuģiem). Bet 1939. gadā stāvoklis pavisam apgriezts uz galvas. Akmeņogļu daļa vairs ir tikai 44,67 proc., bet nafta — nafta iekarājusi 53,39 proc. (vējš ar 1,34 proc. pilnīgi nokļuvis pabērņa kārtā).

Tas ir tikai viens piemērs, kas liecina par naftas nozīmes ārkārtīgo pieaugšanu. Tas arī izskaidro faktu, ka no 1913.—1937. gadam akmeņogļu pasaules produkcija bija palielinājusies tikai par 15 proc., bet naftas guvums turpretim — piekārtīgi!

Ar šo apstākli arī izskaidrojams tas, ka cīņa ap naftu kļuvusi vēl neredzēti asa un sāva. Bet vēl pirms šī jautājuma būtu pieminamas galvenās naftas bāzes pasaulē. Tās ir: 1) Ziemeļamerika (1939. gadā ieguva 61 proc. no kopprodukcijas), 2) Karaiņu jūras telpa, ieskaitot tur Meksiku, Venecuēlu, Vestindiju, Peru, Kolumbiju un Ekvadoru (14 proc.). 3) Krievija (11 proc.), 4) Priekšāzija (6 proc.), 5) Indija, tiklab holandiešu kā angļu, (3,5 proc.) un 6) Eiropa (3 proc.).

Tai pašā gadā Sav. valstis savā zemē ieguvušas 171 milj. to šī ne visai labi smaržojošā šķidrums, ko kāds jūsmīgs amerikānis nosaucis pat par „melno zeltu”: Venecuēla savukārt producēja 30 milj., Padomija — 29 milj., Irāna — 10 milj., Holandes Indija — 7,9, Meksika — 6,5, Rumānija — 6,2, Iraka — 4,1 un pārējās zemes — 18,4 milj.

Bet tagad daži vārdi par naftas karu, kas izcēlās tūdaļ pēc pirmā pasaules apjoma konflikta beigām un par ko jau mazliet pastāstīts autobiografijā. Visās naftas frontēs sākās sadursmes starp Angliju un Sav. valstīm. Anglija gāja sparīgā uzbrukumā, bet Ame-

Parsu templis pie Kaspijas jūras. — Viņi pielūdz noslēpumainās liesmas, nezinādami, ka tur deg naftas gāze.

Meksikas jūras līcī. — Amerikāņu matrozis, glābdamies no torpēdētā tankkuģa, izpeldējies naitā — sabrucis, nelainīgs...

rika nikni pretojās. Tas viņai bija jādara, jo tā bija kļuvusi par otro stiprāko jūras valsti pasaulē. Naftas avotu nodrošināšana tai tapa par dzīvības un nāves jautājumu. Amerikāņu „Standard-Oil” mainīja savu politiku. Tā vairs neapmierinājās ar tirgus monopolizēšanu, kas sākumā bija Rokfelleru metode. „Standard-Oil” savās rokās agrāk pārņēma tikai pārstrādāšanu un transportu. Deterdings turpretim ķērās tieši pie naftas avotiem, lai tādējādi tieši pārvaldītu produkciju. Šī metode izrādījās sekmīgāka, un tā nostiprināja Anglijas varu pret Sav. valstīm.

Bet pēc kara, kā jau teikts, šo metodi sāka lietot arī „Standard-Oil”. Tas notika tieši tai brīdī, kad angļu naftas bankieris sērs Eduards Mekejs Edgars varēja konstatēt, ka visi zināmie naftas lauki un pat visi iespējamie naftas avoti ārpus pašām Sav. valstīm atrodas angļu rokās, angļu kontrolē vai vismaz tos financē angļu kapitāls. Pie tam nav jāaizmirst, ka britu imperijā pašā naftu ieguva tikai 2,5 proc. apmērā no visas pasaules produkcijas. Šādu stāvokli, protams, Sav. valstis nevarēja paciest. Galvenie cīņas objekti bija Meksika, Kolumbija, Venecuēla un — otrā zemes pusē — Mosula Irākā.

Šī nīknā kara rezultātā angļu sabiedrības ieguva 40—45 proc. no Karaibu jūras telpas zemju produkcijas, kamēr „Standard-Oil” spēja nodrošināt gandrīz visu Kolumbijas un Peru valsts naftas rūniecību, kā arī ievērojamu daļu no Venecuēlas un Meksikas produkcijas. — Angļu sabiedrības bez tam sagrāba savās rokās lielumu lielu daļu no Tuvo austrumu naftas guvuma (Irākā un Irānā).

*

Ar pašreizējo karu sākās jauns posms galveno naftas kārotāju savstarpējās attiecībās. Jau tūlīt pēc kara izcelšanās Vašingtona sāka sistematiski „apstrādāt” angļu naftas pozīcijas. Tai izdevās Londonu pilnīgi izspiest vispirms no Amerikas kontinenta. Meksika, kas 1938. gadā mēģināja atbrīvoties no angļu un amerikāņu saimnieciskās, kā arī politiskās atkarības, bija spiesta ar „vienošanos” pakļauties amerikāņu naftas politikai. Angļu intereses turpretim netika ievērotas. Pret Venecuēlu savukārt vērsās tik milzīgs spiediens, ka tā bija beidzot ar mieru pieļaut savos naftas laukos ierasties amerikāņu tā saucamajām „instrukcijas vienībām”.

Vienā laikā ar angļu izslēgšanu no Amerikas kontinenta, Sav. valstis iespiedās arī līdzšinējā angļu naftas citadelē — Tuvajos austrumos. Kopš 1941. gada amerikāņi ne tik vien tur iegūst brīvās koncesijas, bet tie uzpērk arī angļu akcijas. Vēl pirms Sav. valstu iestāšanās karā, slēpjoties aiz paroles, ka Mosulas nafta jānodod „Amerikas neitralitātes aizsardzībā”, amerikāņiem izdevās nopirkt lielāko daļu „Anglo-Iranian” un „Iraq Petrol Co.” akciju. Amerikas pozīcijas Bareina salās tika pilnīgi noskaidrotas tādējādi, ka amerikāņi šīs salas pilnīgi okupēja. Tāpat amerikāņi sev nodrošinājuši monopoltiesības uz naftas atradnēm Sauda Arabijā. Arī pēdējā angļu pozīcija — Irānas nafta — ir likvidācijas priekšvakarā. Vašingtona jau nosūtījusi uz turieni speciālas komisijas, kas jārbau da Irānas naftas produkcijas izveidošanas iespējas, kā arī izstrādā projektu par naftas vada būvi līdz Vidus jūras krastam.

Bez tam nav jāaizmirst arī, ka Anglija zaudējusi Holandes

Četri ūdens virpuļi — četras bumbas, un vidū deg angļu naftas kuģis. Tur vācu stakass pie Megaras, austrumos no Alēnām, pierādījis savu spēku.

Indiju, kur tā sev bija nodrošinājusi naftas guvuma galveno daļu. Tāpat tai zudusi Burma, bet Trinidada kā samaksa par veciem iznīcinātajiem atdota Sav. valstīm.

Naftas bilance Anglijai tā tad tiešām ārkārtīgi neizdevīga. Ko Anglija domā darīt? Interesanta šai sakarībā ir ārlietu ministra Idena atbilde apakšnamā uz kādu jautājumu par gaidāmo angļu un amerikāņu naftas konferenci (kurā gan pēc skaita?). Idens aizrādīja, ka Anglija nākotnes naftas jautājumos „arī vēl” esot ieinteresēta. Bet katram redzams, cik šis „arī vēl” rezignēti skan! Pie tam jāpiezīmē, ka projektēto naftas konferenci ierosinājuši angļi, kuru oficiālais nolūks panākt „kopdarbību” naftas produkcijā. Bet kā jau to visa naftas vēsture rādījusi, šai jautājumā līdz šim panākts viss kas cits, tikai ne kopdarbība. Tāpēc arī nākotnē — un to var teikt ar pilnu pārliecību — angļi joprojām zaudēs. To rāda šī kara nepielūdzamā gaita.

Un cik gan tas bija vēl nesen, kad atskanēja jau pieminētā sēra Eduarda vārdi par naftas plašo kontroli, kas atrodas angļu rokās!

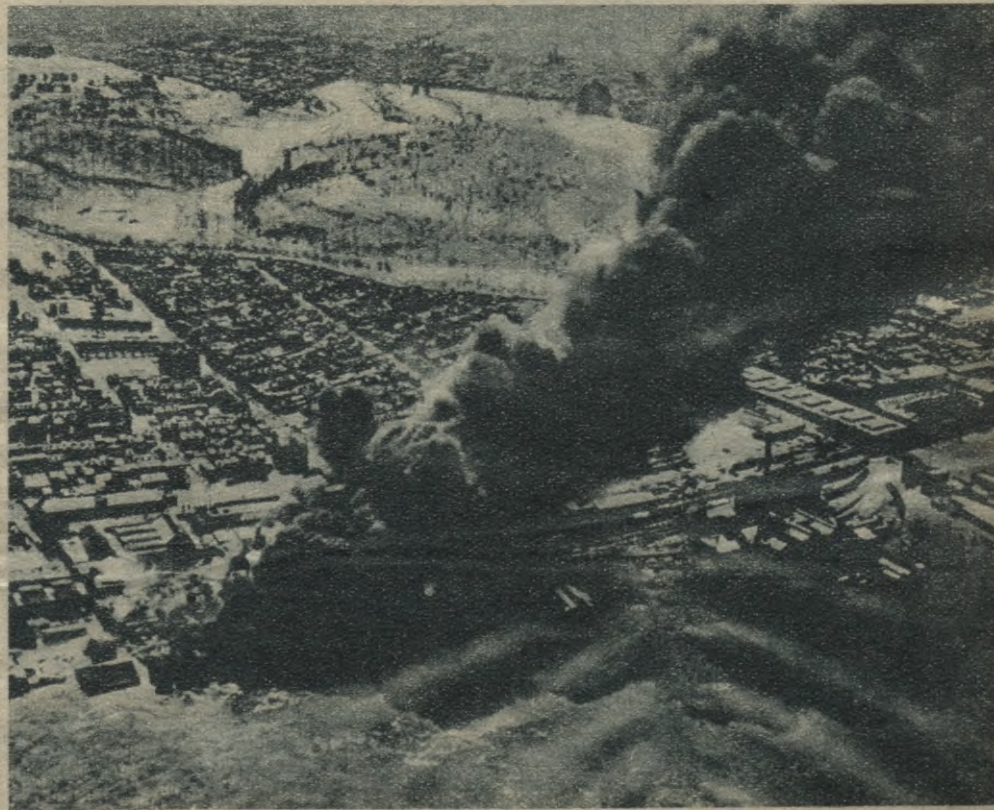
*

Tāda ir bijusi attīstība naftas frontē. Cerams, ka nākotnē naftas labumos varēs dalīties visas tautas, ne tikai naftas karaļi vien. Šis rezultāts attaisnotu ja nu ne visas, tad vismaz daļu no šī kara šausmām.

V. SK

Pitsburgā deg nafta! Tādas nelaimes piemeklējušas daudzus Sav. valstu naftas avotus.

(Uzp. Laikmeta arch.)

VEZUVA DARBOJAS...

Pēdējā laikā laikraksti vēstī, ka š. g. 21. martā no jauna sācis darboties Vezuvs. Tas ir viens no pazīstamākajiem Eiropas vulkāniem un atrodas apm. 10 km uz rietumiem no Neapoles. Pēc vēl ļoti nepilnīgajām ziņām šķiet, ka pašreizējais izvirdums ir spēcīgāks par pēdējo stiprāko Vezuva darbības uzliesmojumu 1906. gadā.

Interesanti atzīmēt, ka Vezuvs ir viens no tiem nedaudzajiem vulkāniem, kuŗa darbība cilvēcei pazīstama turpat jau divi tūkstoši gadu.

Pirmās ziņas par Vezuva izvirdumiem saņiegušas mūs no senās Romas laikiem. Tolaik Vezuva uzskatīja par nodzisušu vulkānu, un, pēc tā laika ģeografa Strabona aprakstiem, visa kalna nogāze bijusi kā ziedošs dārzs ar daudzām skaistām apdzīvotām vietām. Bet jau 63. g. p. Kr. parādījās pirmie Vezuva atdzimšanas vēstneši. Šai gadā notika stipra zemestrīce, kas izpostīja krāsņos Pompejus. Nebija vēl pompejieši paguvuši atjaunot savu pilsētu, kad tos 79. g. pārsteidza jauna dabas katastrofa — sākās atkal zemestrīce, bet šoreiz daudz briesmīgāka, jo tā bija saistīta ar spēcīgu Vezuva izvirdumu. Virs Vezuva parādījās milzīgs garaiņu un pelnu stabs, kas vairāku kilometru augstumā izplētās plašumā. Apkārtne sāka birt vulkāna izmesti akmeņi un pelni. Pelnu mākoņi aizsedza spožo dienvidu sauli, un diena pārvērtās par vistumšāko nakti. Tā tas turpinājās trīs dienas no vietas. Ceturtajā dienā pelnu mākoņi pamazām izklīda, un skatītāju acīm atklājās milzīgu postījumu aina. Zem vairāku metru biezās pelnu segas bija apraktas daudzas ziedošas pilsētas, starp tām Pompeji, Stabija, Herkulāna, Oplonta (tās vietā tagad paceļas Torre del Annunciata) u. c. Pelnu izvirdums bija saistīts ar stiprām lietūs gāzēm. Radās pelnu dubļi, kas saplūda visattālākajās namu ejās un pagrabos. Ar laiku šie nogu-

lumi sacietēja, un kad italiešu valdība 18. g. s. sāka atrakt apbērtos Pompejus, varēja konstatēt, ka visi, pat koka priekšmeti, daudzo gadsimtu laikā bija lieliski uzglabājušies. Cilvēku liķu mēses daļas pirms satrūdēšanas bija atstājušas nospiedumus apkārtējos pelnu nogulumos. Tādā kārtā tanīs vietās, kur kādreiz atradās cilvēku ķermeņi, bija izveidojušies tukšumi. Uzmaņīgi piepildot tos ar ģipsi, dabūja statujām līdzīgus nolējumus. Izdarot izrakumus, izrādījās, ka bieži dzirdētais apgalvojums par 25.000 iedzīvotāju bojā eju Pompejos ir nepamatots. Atrakti tika tikai kādi 700 liķu nospiedumi, no kā var spriest, ka lielākā daļa iedzīvotāju paspējuši laikus atstāt pilsētu. Tani bija palikuši tikai cietumnieki un cilvēki, kas nespēja šķirties no savas mantas.

Pēc šī izvirduma Vezuvs darbojās līdz 1139. g. Šai laikā notika apm. 6 spēcīgāki izvirdumi par parastajiem. Pēc tam Vezuvs savu darbību uz pieciem gadsimtiem pārtrauca. Šai miera periodā Vezuva nogāzes pārklājās mežiem. Pašā krāterī tolaik sazaļojušas ozolu un apšu birtzālas.

Tad 1631. gada 15. decembrī sākās viens no visbaismīgākajiem Vezuva izvirdumiem, ko ievadīja spēcīga zemestrīce. Tas turpinājās vairākas dienas. 18. decembrī no krātera sākās stiprs lavas izplūdums. Lavas straume nepilnā stundā sasniedza apm. 5 km attālo jūru, pa ceļam izpostot vairākas pilsētas. 3000 cilvēku krita par upuri šim izvirdumam. Kopš šīs reizes Vezuvs visu laiku, līdz pat mūsu dienām, nepārtraukti darbojas. Parasti darbība ir ļoti vāja, bet pēc zināmiem laika sprīžiem tā mēdz uzliesmot. Spēcīgāki izvirdumi notiek ik pa 10—30 gadiem.

Viens no tādiem bija 1794. gada izvirdums, ko novērojis un sīki aprakstījis slavenais vācu dabas pētnieks Leopolds f. Buchs. Izvirdums sākās 12. jūnijā ar spē-

cīgu zemestrīci, kas atkārtojās 15. jūnija naktī. Reizē ar to krāterī bija saskatāmas augstas lavas strūklas, kas ugunīgi atblāzmojās debesīs. Visu laiku varēja dzirdēt doņu skaņu, kas atgādināja liela ūdenskrituma troksni. Pēc neilga laika kalnā pavērās plaisas, pa kuŗām ar lielu troksni atsevišķiem grūdieniem sāka izplūst lava. Savā ceļā visu nopostīdama, tā tecēja lejup pa vulkāna nogāzi uz Recinas, Portiči un Torre del Greko pilsētiņu. To iedzīvotāji ar lielu sasprindzinātību vēroja, kādu ceļu izvēlēšies noplūstošā lava. Pēkšņi lavas straume novirzījās uz Recinas un Portiči pusi. Visi Torre del Greko iedzīvotāji metās dievnamos, lai pateiktos par brīnišķīgo izglābšanos no briesmām. Savā pārmērīgajā priekā tie aizmīrsa kaimiņu postu. Pa to laiku lavas straume, sasniegusi kādu dziļāku gravu, piepeši mainīja virzienū un sāka plūst tieši uz Torre del Greko. Izpostot pilsētu, lavas straume ieplūda jūrā. No lielā karstuma tās apkārtne sāka virt ūdens. Lieli daudzumi zivju gāja bojā šai verdošajā ūdenī un vēlāk tika izskaloti krastā. Šai izvirdumā Vezuvs izmeta arī lielus vulkānisko pelnu daudzumus.

Ne mazāk spēcīgs bija izvirdums, kas sākās 1906. gada aprīlī. Šoreiz lava nopostīja veselu rindu apdzīvotu vietu vulkāna dienvidu nogāzē, starp tām Bosko Trekasi. No lielā pelnu un akmeņu daudzuma, kas izvirduma beigās nobira vulkāna ziemeļu nogāzē, daudzās apdzīvotās vietās ielūza māju jumti. Vissmagāk cieta Otajano, ko pelnu lietūs pilnīgi nopostīja. Arī šoreiz, tāpat kā Pompeju katastrofā, upuru skaits nebija liels. Pēc valdības datiem bojā gājušas bija pavisam 197 personas. Upuru skaits būtu vēl mazāks, ja San Džuzepes baznīcā no pelnu sloga nebūtu iebrucis jumts, kas apraka daudzus baznīcēnus.

Interesanti atzīmēt, ka pašreizējā izvirdumā no Vezuva noplūstošās lavas straumes skaņ atkal tās pašas vietas, kas iepriekšējos izvirdumos tik daudzas reizes bijušas piemeklētas. No jauna nopostīta Bosko Trekase, Pollena, San Sebastjano u. c. vietas, bet apdraudētas Torre del Greko, Portiči un Torre del Annunciata.

Apbrīnojama iedzīvotāju neatlaidība, ar kādu tie vienmēr no jauna ceļ savas nopostītās ēkas un apmetas uz dzīvi tanīs pašās vecajās vietās, kas pastāvīgi ir lavas un pelnu apdraudētas. Pa daļai tas izskaidrojams ar to, ka uz Vezuva lavas un pelniem, kas bagāti ar kaliju, labi pārodās dažādu augu kultūras.

Vezuva lava visumā ir ļoti stiegra un noplūst samērā lēni. Šigada izvirdumā tās ātrums nepārsniedz 240 m stundā. Bet ir tādi vulkāni, piemēram, Mauna Loa Havaju salās, kuŗu eļļai līdzīgā lava noplūst ar 16 km ātrumu stundā. Vezuva lava no virspuses dažu dienu laikā pārklājas ar tik cietu garozu, ka pa to var netraucēti staigāt.

Vezuvs nav vienīgais darbīgais Eiropas vulkāns. Jau pašā Itālijā, sevišķi Sicīlijā un tai tuvajās Lipāru salās, ir vairāki desmiti darbīgu vulkānu. Lielākais no tiem ir ap 3000 m augstais vulkāns Etna Sicīlijas austrumu piekrastē. Bez tam arī Grieķijā ir vairāki vulkāni.

Visvairāk vulkānu atrodas Klusā okeana piekrastē, kur tie izveido t. s. Klusā okeana vulkānu gredzenu.

Dr. O. Mellis.

No Vezuva galotnes paceļas dūmu stabs. Priekšplānā redzama kūpoša lavas straume.

VĪKINGI DIBINA KRIEVIJU

Volchova! Priekš dažiem gadiem šim vārdam nebija vairāk nozīmes kā jebkuram citam ģeogrāfiskam apzīmējumam. Taču ikvienai vietai slavu piešķir tur veiktie darbi un sasniegumi. Tagad Volchovas vārds atmirz legendārā spožumā, kas staro no latviešu cīnītāju gara un ieročiem, ik brīdī kļūdamas krāšņāks un varenāks. Aizritēs laiks, nāks miera gadi, bet senām rētām un goda zīmēm rotātais vectēvs, raudzīdams krāsns uguņu atblāzmā, no jauna teiks dēlādēlim savu vakara stāstu, kas iesāksies: „Tas bija Volchovā...”

Liktenim ir patīcis, ka latviešu kaņavīri, savas kauju gaitas staigādami, met tiltu vairāk nekā tūkstoš gadu atpakaļ un nonāk vietā, kas kādreiz nodereja par izejas punktu pirmajiem ziemeļu rases spēka paudējiem Austrumeiropā. Jo, lūk, ko vēsti Nestora chronika, vecākais rakstītais dokuments par Krievijas pagātni: „Un viņš nonāca pie Ilmeņa ezera un pie Volchovas nodibināja pilsētu, un nosauca to par Holmgardu, un dzīvoja tur kā virsaitis. Zemi viņš izdalīja saviem vīriem. Vienam viņš iedeva Polocku, kādam citam Rostovu, kādam trešajam Beloozeru... Pār šiem visiem valdīja Ņuriks.”

Par vikingiem — drosmīgajiem jūras braucējiem un karotājiem, kuŗu priekšā drebēja Eiropa un oriens, kas, no bargās Skandināvijas nākdami, dibināja valstis, kolonizēja plašus apgabalus un jau sen priekš Kolumba atrada Ameriku — vēsture daudzos gadījumos uzglabājusi tikai nepilnīgas un neskaidras ziņas. Trūkstošo šeit papildina tautas fantāzija, kas vēsturiskās personas iesaistījusi teikās un mītos, taču neiznīcinot reālo kodolu. Tāda persona ir arī Ņuriks, nostāstiem apvītais vadonis, kas nodibināja vīķingu valsti pie Somu jūras līča un Ladogas ezera, tā likdams pamatus visai tālākajai Krievijas telpas pārvaldei.

Ārkārtīgi zīmīgas ir pašas pirmās Ņurikas mūka Nestora sniegtās ziņas. Viņš stāsta, ka vīķingi Krievijā vispirms ieradusies 859. gadā un tūdaļ nodibinājuši savu virsvaru. Taču pakļautās slavu un somugru ciltis bijušas visai neapmierinātas, jo atnācēji prasījuši nodevas — vienu vāveri no katras sētas. Tā arī noticis, ka čūdi, slavi un kriviči nedaudzos vīķingos drīz vien padzinuši. Pagājuši trīs gadi, „atbrīvotās” ciltis nespējušas likvidēt savstarpējās jukas un pašas lūgušas vīķingos, lai tie atgrieztos viņu zemē valdīt un uzturēt mieru un kārtību!

Vai šī senā chronista vēsts nav vienmēr no jauna apliecinājusies vēstures turpmākajā gaitā? Krievija nespēj eksistēt bez eiropiskā gara piedalīšanās. To apjauta cars Pēteris, taču nevarēja un negribēja realizēt. Mūžīgs nemiers un neapmierinātība, tumši instinkti, mežonība un reizē glēvulība bija un palika nakšņainās un neatņemamās īpašības, ko sevī slēpj Krievijas tautu bezgalīgā mistra „širokajā naturā”.

No šīs „plašās dabas” izauga sadursmes un atentāti, tā sekmēja 1917. gada revolūciju un beidzot sev par neapraktāmu postu ļāva žīdiem un salašpām sesto daļu zemeslodes pārvērst bolševistiskās ārpūta dejas arēnā. Miers un taisnīga kārtība austrumos var nākt vienīgi no Eiropas — tas ir arī viens no pašreizējā kara saukļiem, kuŗa piepildīšana dzīv pēc uzvaras tiks atplaukt krievu tautas gara otrai — maigajai un iejūsmīgajai pusei.

Uzklāusidari Krievzemes ļaužu aicinājumu, ceļam līdz ar savām dzimtām un pavadoņu draudzi saposās trīs brāji — Ņuriks, Sineuss un Trūvors. Viņi visi piederējuši pie Rusu cilts, un Krievija no tā iemantojusi savu nosaukumu — Rusj jeb Rossiija. 864. gadā Ņuriks nomierināja slavu, kas atkal bija sākušī rūgt, un nonāvēja viņu vadoni Vadimu Drosmīgo. Pēc diviem gadiem nomira abi Ņurika brāļi, un viņš kļuva par vienīgo Krievijas valdnieku. Atsevišķos apgabalus viņš nodeva saviem apakšniekiem, bet 879. g. — novaldījis septiņpadsmit gadus — mira, atstādams valdību savam radniekam Oļegam. Pēdējais tapa aizbildnis arī viņa dēlam Igoram, kas tobrīd bijis vēl gluži mazs zēns.

Tāds ir Nestora stāsts. Bez šaubām, vecajam chronistam patīcis daudz ko izpušķot, lēni nobriedušas parādības viņš attēlo it kā pēkšņas, tāpat minētie gada skaitļi ir vēlāku laiku konstrukcija. Viens tomēr ir skaidrs — Ņuriks metis pārāk platu ēnu, lai nebūtu vēsturiska persona. Viņš bija lielais, varbūt karaliskā dzimuma vadonis, kas deva izšķirīgo pagriezienu vienotas Krievijas radīšanai, un ne velti visi turpmākie valdnieki veselus 700 gadus atvasināja savu izcelšanos no viņa. Ņurika vārdā un tēlā dzīvo atmiņa par to, ka nevis slavi paši saviem spēkiem izveidoja valsts kopību, bet pamatos šeit gul ieceļojušo ziemeļnieku spējas un darbs.

Ņurika panākumu tālākajā attīstībā ievērojama nozīme ir kādai vīķingu īpašībai, kas austrumos ieguva pat galveno nozīmi — viņi bija nevien jūras braucēji un karotāji, bet arī veikli un uzņēmīgi tirgotāji. Tirdznieciski sakari, kas norisinājās pāri Krievijas teritorijai, skandināviem ar orientu un Vidus jūras apgabaliem bija pastāvējuši jau antīkajā laikmetā. Tie gluži nepārtrūka arī tautu staigāšanas laikā. Vīķingiem, kas savus braucienus uzsāka devītajā gadsimtā, caur Krieviju pavērs divi satiksmes ceļi. Viens no tiem bija Volga, kas pāri ziemeļbulgāru un chazaru novadiem aizveda līdz Kaspijas jūrai un tālāk līdz pat Bagdadai. Otrs — Dņepra, ko pa Volchovu, Ilmeņa ezeru un Lovati ērti sasnieguši vīķingi izmantoja braucieniem līdz Melnajai jūrai un Konstantinopolei, krāšņajai valdnieku pilsētai un nozīmīgajam tirdzniecības centram.

Ņurika rezidence Holmgarda — tagadējā Novgoroda — bija neparasti manīgi izvēlēta, jo no tās varēja viegli aizsniegt tiklab Volgu, kā Dņepru. Šī iemesla dēļ Ņuriks mierīgi ļāva diviem citiem vīķingiem — Askoldam un Diram doties uz Dņepru, nodibināt vīķingu virsvaru Ņivejā un izlietot šo plašo ūdens tecī saviem tirdznieciskajiem nolūkiem. Stāvoklis mainījās, kad āziātu ciltis sagrāva pie Kaspijas jūras pastāvošo chazaru valsti, kas līdz tam sargāja un veicināja ziemeļnieku preču izmaiņu ar orientu. Volga zaudēja savu nozīmi, un holmgardieši bija briesmās. Dņepru pārvaldīja Ņivejas vīķingi, kas pa tam bija aizmirsuši laikus, kad izlaupīja un gandrīz ieņēma Konstantinopoli, bija noslēguši neuzbrukšanas līgumu ar ķeizaru Bazileju I un kļuvuši garīgi atkarīgi no grieķiem. Ņurika pēctecis Oļegs rīkojās izšķirīgi. Uzdomāties par tirgotāju, viņš ieaicināja Askoldu un Diru apskatīt savu kuģi. Tie ieradās, tika nogalināti, varu Ņivejā pārņēma Oļegs, un līdz ar to ziemeļģermāņi bija pilnīgi nostiprinājušies arī Viduskrievijas apgabalos. Turpmākajos gājienos viņš vēl nodrošināja savu valsti, pakļaudams plašus slavu novadus abpus Ilmeņa — Melnās jūras tirdzniecības ceļam. Tad sākās Ņivejas ziedu laiki. Ziemu Oļegs ar savu kara draudzi apbraukāja valsti un ievāca nodevas — vasku, medu, ādas no saviem padotajiem. Vasaru pa dzīvības dzīslu — Dņepru uz Bizantiju peldēja kuģi, uzturēdami visrosīgākos tirdzniecības sakarus, ko 911. g. noslēgtais līgums bija padarījis par valsts monopolu. Ar pilnu tiesību Oļegs varēja sacīt lepnos vārdus, ka Ņiveja būs visu Krievijas pilsētu māte.

Nākošajam valdniekam — Ņurika īstajam dēlam Igoram vairs diemžēl nebija tēva un Oļega vēriena. Veltīgi viņš uzmācās Konstantinopolei, bet viņa kuģus iznīcināja grieķu uguns, un Ņiveja nonāca Bizantijas sabiedrotās stāvoklī. Līdz ar to Krievijā bija iezvanīts vīķingu varas gals. Vēlreiz visas senču kareiviskās īpašības liesmaini uzmirdz Igora dēls Svjatoslavā, kas, par spīti savam slaviskajam vārdam, ir īsts vīķings — uzņēmīgs, drošs, dēku prieka pilns. Taču arī viņu aprij Krievijas bezgalīgie klajumi, un jau 972. gadā peņeņģu ciltis vadonis lej viņu baigā traukā, kas darināts no Svjatoslava galvaskausa.

Vīķingi iespiedās austrumos kā neveicami varoņi, pārgalvīgi dēkaini un veikli tirgotāji. Viņi izdarīja to, ko nespēja Krievijas tautas — nodibināja un izveidoja stipru valsti, kas sniedzās no Somu jūras līča līdz Melnajai jūrai. Taču viņu virslānis bija pārāk mazs, lai nenogrīmtu miljonaļvainajā slavu masā. Eiropas uzdevums tomēr ir un paliek šo masu nevien aizmurtēt, bet arī uzvarēt. Pāri laikiem sasaukdams ar vīķingu varoņiem, šeit savu misiju veic arī latviešu kaņavīrs — Volchovas cīnītājs.

Anso—

Sapņiem vajag balstu

Kas tā par pasauli! Tur nu bija viss!

Balti krāsotas mājas brūniem jumtiem un sarkaniem skursteņiem. Pagalms ar bērzu stabos nostiprinātu sētu. Pagalmā draudzīgā mierā mīt govīs, zirgi, aitas, suns, zosis, pīles, gailis ar savu ģimeni, un Minka glūn uz zvirbuļiem. Tālāk aiz mājas dārzs, kuŗa vidū divas varenas liepas, starp kuŗām nostiprinātas šūpoles. Bet vēl tālāk — zvēru dārzs! Tur žirafes gaŗiem kakliem, krēpēm rotāti lauvas, svitroti tīģeŗi, balti gulbji, dzērves, papagaiļi un mērkaķēni. Bet visam tam apkārt mūsu pašu latviešu mezs, kur mājō zaķis un stirna, briedis un lūsis, bet kokā sēŗ medŗu gailis, smags kā ozolā cirsts. Un visi kā dzīvi!

Vai tas bija sapnis?

Nē.

Tu pastiepi roku un uzmanīgi satvēri rokā zaķēnu — tādu mazu, pavisam mazu zaķēnu — un brīnījies, — gaŗausis nesaķļauj bailēs pat ausis. Šķiet sildāmiem tavā sauŗā. Te pēķšņi — ak šausmas! Zaķēns tavās rokās sāk zust! Pārķer to otrā un izbailēs pieskaŗies lūpām. Salds, kaut kas salds!.. Ak, mosties no sapņa! Visa šī pasaule bija saldaiss cukura, marcipāna un šokolādes brīnums. Visi šie zvēri, šīs mājas

un meŗi gaidīt gaidīja, lai tu tvertu pēķtiem, lai tu labpatikā, meŗonīgā priekā nograuztu zaķiem ausis, žirafēm kaklus, apēŗtu skursteņus un mājas un pagalmu ar visiem iemītņiekiem. Ak mīļā miera laika svētku pasaule, kas pēķšņi tevi satrauca un valdīja visu tavu iztēli un tikpat pēķšņi spēja pamodināt tavu miesas iekāŗi! Kas tas par jauku brīdi, kad tāds mazs cilvēka bērns pēķ lielas jūsmošanas beidzot savu fantaziju apēŗ...
Tā es sapņoju par bijuŗo domādams, kā lielle pasaules notikumi padzinuŗi šo sapni un tā vietā prasa no mums būt vienmēr nomodā par lielo dzīvi, kuŗas sargposteni ir nolikta mūsu paaudze.

Nost sapņus!

Bet Klusās nedēļas sākumā es saņēmu kādu vēstuli, kuŗas ievads mani samulsināja un beigās radīja šaubas par to, vai arī lielo notikumu pavēnī pieauguŗo cilvēku nostāja daudzos gadījumos negrēko pret nākotni un nākamo paaudŗu dzīvo gaŗu.

Te ir vēstule.

„Lielie cilvēki! Lielais kaŗš! Jūs nu tagad mēģināt aizmirst un pat iznīcināt mazo cilvēkbērnu mīļo, jauko, fantastisko barbarismu. Jūs visu prasāt sev. Nav vairs

mums ne svina vai alvas zaldātiņu, kas marŗēja mūsu kazarmju priekšā, ne svina lielgabalu, kas sāva uz ienaidnieku ar mūsu sapņu milzīgajām lodēm, nevienu neņņāvējot. Nav vairs mums zaķēnu, meŗcūku, govju, piļu un žirafju, kas tik mīļīgi izkusa rokā, kā dievu pannā, pārvērdāmiess saldā un jaukā ēsmā, kuŗas tīkamās paliekas mēs izlietojām, lai izkrāsotu savas sejas indiāņu seŗām līdzīgas. Jūs, lielle, tagad visu to sabāzuŗi savās mugursomās, dodaties projām, lai dārdinātu varenos ŗaujamos un ŗaudīšanas starplaikos iebāztu kaut ko mutē. Jā, taisni — „kaut ko“! Jo jums tas ir vienalga, vai tas izskatās pēķ zaka vai ziloņa. Jums esot jāŗikoŗas, nevis jāsapņo! Un pareizi. Kad cilvēks rikoŗas, tad jau vienalga, ko iegrūz mutē. Mana māŗeŗe, kam tagad jau pieci ar pus gada, ŗūdama kleitas savām Annām un Lizēm, norija kniepadatu. Kad cilvēks rikoŗas, tad jau tieŗām vienalga, ko iegrūz mutē... Un jūs jau nu droŗi vien sacītu: „Tas tik būtu traki, ja no mīklas, cukura vai ŗokolādes vispirms būtu jāizgatavo kaut kādi zaķi, kaķi vai gazeŗes, lai tikai pēķ tam visu to drikstētu apēŗ!“ Jūs to tagad, lielle būdami, sakāt, kaut paŗi kādreiz bērņībā

Es komandēju smaŗdot.

(Foto L. Merkmanis.)

Sapņiem vajag balstu... Kā redzams, arī pieauguŗiem. (K. Zalbergas-Kugras kokgriezums.)

vispirms labprāt jāŗāties fantazijai un tikai pēķ tam ēŗanas priekam. Bet tā jūs esat netaisni pret sevi un pret mums. Nu, bet mūsu dēļ gaŗu galā daŗiet kā zināt, tikai neaizmirstiet, ka mēs arī reiz gribam tikt par tikpat lielle un stipriem vīriem kā jūs, tāpēķ pagaidām nevien mūsu vēderam jābūt pilnam ar ēŗmu (ko, paldies jums un Dievīņam, mēs daŗkārt dabūjam vairāk nekā jūs paŗi), bet mums jābūt arī lielle sapņiem, kuŗos mēs paŗi sev liktos pār lielākiem varoņiem, nekā līdz ŗim pieredzēts. Jo jaunāks vīrs, jo varenāki sapņi! Bet sapņiem nepiecieŗami ja ne citi, tad vismaz koka balsti. To es māŗijos reiz, kad gribēju staigāt pa ŗdens virsu kā eņģelis un ievēŗos strautā. No tā laika es zīnu, ka, staigāŗot pa ŗdens virsu, vajadzīga laipa. Sapņiem vajag balstu! Citādi tie dzīvo pa māķoņiem, un no maza vīra iznāķ liels māķoņu stūmējs. Un tomēr, man ŗķiet — ja jau nu mēs paŗautos uz jums, liellejiem, vien, tad diez' kad ŗādus sapņu balstus saņemt, jo jūs sakāt: „Mums nav laika ķēŗāties gaŗ mazu bērnu rotaļām. Mums jāķauŗas,“ un vēl trakāk

— „Koks mums pašiem vajadzīgs aviācijas saplākšņiem, baraku un nocietinājumu būvēm. Sapņu balstiem koka neiznāk!.. Un vispār nav laika!..“

Tā tad neiznāk ne svina, ne koka, ne šokolādes, ne laika! Sapņu balstiem nekā!

Bet pienāks diena šinī vai citā karā, kad jūs mums uzkliegsiet: „Puikas, pie ieročiem! Jā aizstāv dzimteni!“

Labi gan — jā aizstāv! Bet kā tu uzreiz kaut ko aizstāvēsi, ja par to nekad neesi sapņojis?.. Paldies!..

Lielo notikumu priekšā mēs, mazie, esam gatavi atteikties no savām sevišķajām privilēģijām — šokolādes, marcipāna un citiem zaķiem, tomēr viens lūgums mums paliek: dodiet mūsu ricībā kādas koka paliekas. Un ko no koku paliekām var radīt, to man skaidri parādīja mans brālēns Valdis, aizvezdams uz Peldu ielu 15, Latvju Jaunatnes organizācijas Rīgas pilsētas štāba mitekli, kur II vienības 24 zēni — skolnieki — jau nostrādājuši 130 stundas, zāģēdami, griezdami un līmēdami mazus saplākšņu gabalus. Kad mani ieveda pie viņiem, tad tur bija vai jāplīst no smieklīem. Kā tie lielie vienpadsmit- un divpadsmitgadīgie puikas strādā! Raujas, dziedādami tautas dziesmas, bet patiesībā tikai dažiem ir godīgs saplākšņu zāģītis, bet tikai retiēm īsta līme. Līmes vietā dažs lieto no mājām līdzpaņemtu biežpienu, sasalpinātu rupjmaizi, bet cits izlīdzas ar koka ķilišiem.

Mazo vīru lielā draudzība. Latvju Jaunatnes organizācijas Rīgas pilsētas rokdarbu sekcija gatavo rotaļlietas latvju kaņavīru bāreņiem. — Vīdū vadītājs E. Drubiņš.

Kas gan tur var iznākt? Bet kad es otrreiz aizgāju uz Peldu ielu 15, tas bija 2. aprīlī — ak tu Dieva brīnumi! — tur notika pagatavoto darbu skate! Tur skaidrās rindās salikti stāvēja no saplākšņa izgriezti Lieldienu zaķi, brūni kā visbrūnākā šokolāde, žirafes, dzeltenas kā vārda dienas klinģeņi, brūniem punktiem punktētas kā rozinēmi! Vistas, govīs, zosis — viss, ko mīļais Dieviņš dzīvu radījis. Kādas varenas rotaļas kan varētu sariķot ar šiem jaukajiem radījumiem!

Tad es sadūšojos un jautāju: „Bet kāpēc jūs visu to lipināt ar biežpienu un maizi?“

„Limi mums neviens nedod,“ viņš strupi atbildēja. „Labi, ja varam šo un to paši sagrabināt. Tikai ar mokām dabūjam dažas saplākšņa skrandas. Sākumā nebija pat neviena saplākšņu zāģīša, bet, kad dažus dabūjām, tad nekur nevarējām sameklēt zāģīšu rokturus.“

„Bet tas lielais zaķis tur ir ļoti skaists!“ es iesaucos.

„Skaists gan. Viņš pat lec. Bet cik tāds var izgatavot? Tur vajagot tik daudz saplākšņu atgriezumus, ka finieru fabrikas

izputētu, ja mēs gribētu... Tur nav ko runāt...“

Kas tas bija par zaķi! Es iekšēru roku iekškabātā un iesaucos: „Vai varu to zaķi nopirkt?“

„Nopirkt?!“ viņš kļuva gandrīz nikns. „Seit nekā nevar nopirkt! Mūsu LJO II vienībā strādā 4 kopas sacensības kārtībā, un visas izgatavotās rotaļlietas mēs nododam Latviešu kaņavīru palīdzībai, lai tā uz Lieldienām apdāvinātu kaņā kritušo latvju kaņavīru bāreņus. Mēs visi esam skolnieki un vasarā, kad aizbrauksim uz laukiem, tad bez tiešiem uzdevumiem palīdzēsīm lauku mātēm tikt pie koka traukiem, kaņotēm un citām, derīgām lietām, bet rudenī, atgriezušies pilsētā, atkal gatavosim rotaļlietas, ar ko apdāvināt mazos kaņavīru bāreņus Ziemsvētkos. Patlaban ar rotaļlietu pagatavošanu vislabāk veicies 4. kopai. Visvairāk izgatavojis Magnuss Vītols, bet skaistākos darbus darinājuši brāļi Haukass un Viesturis Selga.“

Man sāka trīcēt lūpas: „Es neesmu bārenis, bet mans tēte ir frontē, kur es va-

rētu nopirkt šādus zaķus vai... nu... zosis?“

Viņš noplātīja rokas kā liels cilvēks un atbildēja: „Nav saplākšņu, nav līmes, nav...“

Man virslūpa neganti raustījās, un es izskrēju uz ielas.

Tagad nu, lasiet paši, jūs lielie! Es jau neprasu nekādu šokolādi, marcipānu vai... Nē, to pašu no koka.“

Kad es izlasīju mazā zēna vēstuli, steigšus devos uz Latvju Jaunatnes Rīgas pilsētas štābu un atradu visu tā, kā zēns bija stāstījis. Apbrīnodsams 24 skolnieku lielo uzņēmību un LJO veselīgo ierosinājumu, un ļoti saprazdams, ka visiem mūsu mazajiem tik ļoti trūkst rotaļlietu, es pievienoju savu sīko balsi lielajam balsu korim un lūdzos mīļo Dieviņu, lai tas dod visiem saplākšņu, krāsu, līmes un zāģīšu valdītājiem tādu prātu, lai tie neliegtu savu palīdzību LJO zēniem, kas jau tagad parādījuši ceļu, kā iepriecināt savus mazos draugus.

Mazo cilvēku sapņiem vajag balstu!

Girts Salnais.

Latviešu spilgtākais romantiķis Fricis Bārda.

Zemes dēls ar zvaigžņu dvēseli —
Kam tu vairāk, dziļāk pieder:
mūžam baltai debess skaidrībai
jeb vai zemes liesmai sarkanai?

...Mūžam baltai debess skaidrībai...

Dzejnieks ir ieguvis to. Šķiet neticami — jau divdesmit piekto pavasari dzimtenes balto bērzu apdziedātājs atdusas Umurgas kapsētā, kur „Miers būs ilgām, ilgu dziesmām visām...”

*

— Vai tiešām Fr. Bārdas dzimtenē — viņa tēva māju apkārtnē varam izjust tās latviskās dabas skaistumu, kas dveš no dzejnieka rindām? Trauksmaini pilsētnieki, kas šodien, pa Rīgas un Rūjienas dzelzceļu braucot, traucas garām mazajai Pociema stacijai, ap 16 km vīpus Limbažiem, pat acis nepamirkšķina — tik parasts, pēlēks, sīks šeit šķiet viss. Bet — tikai nedaudz vairāk par 2 km no stacijas šalc baltie bērzi ap Fr. Bārdas dzimtajām mājām Rumbiņiem un viņa paša celto namiņu. Tie ir tie paši bērzi, kas „stāv vulciņos zilgani bāli un klusi plaukstošām rokām svēti dīgstošo zāli...” Un vēl šodien vasaras saulē mirdz zajā Augšplava — viena no iemīļotākām dzejnieka pastaigas vietām. Tikai skatu pret pagasta namu un sārti balto pareizticīgo baznīcu rietumu pusē vairs neaizklāj zaļo egļu un bērzu prāvais mežs, kas šalca šeit toreiz.

„Mēs dzīvosim paši savā mājiņā,” dzejnieks teicis savai ligavai, to pirmoreiz ve-

Friča Bārdas tēva māja aiz baltajiem dzimtenes bērziem.

FR. BĀRDU ATCEROTIES

dot uz dzimto pusi. Briestoša vasara ligojusi visapkārt, saulē smaržojuši tikko tēstie balķi, un dzejnieks smaidot priecājies, ka, lūk, viņu māja esot ista māja, tāpēc ka tai bijuši divi skursteņi... Šeit arī Fr. Bārda 1915. g. 28. maijā (v. st.) salaulājies ar Paulīnu Puskalni. Skaista, vērtīga, radoša ir šī vasara dzejnieka dzīvē. Viņš kļējo pa apkārtni, bieži divi un pat trīs reizes nedēļā, aiziet pāri purvam uz tuvējo Rāķu ezeru maksākerēt. Zivju ķeršana viņam labi veikusies un arī ļoti patikusi, tikai reiz atnācis mājās stipri nelaimīgs — varens asaris jau izcelts no ūdens, bet atkritis atpakaļ...

Apkārtējie ļaudis pret Fr. Bārdu izjūtušiem cienību. Viņš bijis atturīgs, neielaidies valodās, un lauku vīri, zinot, ka Bārda ir skolotājs, arī paši nemetušies sarunās, vairāk vērojot viņa stalto augumu parādāmiem gan pagalmā, gan plavā. Dzejnieks un dzīvesbiedre dzīvojuši sirsnīgā draudzībā ar Friča vecāko brāli Kārli, kas mājās saimniekojis un labprāt uzturējies viņu sabiedrībā. Fr. Bārdas mājiņa celta dažus simt metrus no dzimtas, t. s. „vecās mājas”, lai atrastos mazliet savrup. Sākumā B. mājiņu vēlējis celt vēl tālāk — bērzu pudurī — Bišu kalniņā, bet vēlāk tomēr šo nodomu atmetis. Praktiskā saimniekošanā Fr. B. izrādījis lielu interesi, kaut arī dažkārt jūsmošanu. Viņš pats sastādījis ķiršus, no Bulduņu dārzkopības skolas atvestās ābeles — izmeklētas šķirnes — un vēlāk gribējis celt pat īpašu ābolu pagrabu. Šis nodoms tomēr nepiepildījies...

Ap māju dēstīti arī košumstādi. Vēl šodien mazo Fr. Bārdas stādītie jasmīnu un ceriņu krūmi, tāpat toreizējā vietā atrodam jekārtota puķu dobīte mājiņas dienvidu pusē.

Zinot par dzejnieka samērā vārgo veselību, šķiet neiespējami, ka viņam ļoti patikusi peldēšana. Taču brālis Antons Bārda atceras gadījumu, kad Fricis pārpeldējies Lielezeru pie Limbažiem, kas tai vietā ir vairāk par kilometru plats.

Samērā tikpat atturīgs kā sabiedrībā ar lauciniekiem Fr. Bārda bijis arī pilsētu ļaudīs. Viņa vērotāji allaž redzējuši, ka Fr. Bārda īpašu vērību veltī ārienei — vienmēr tīrā, gludinātā uzvalkā, mierīgām kustībām un staltu gaitu.

Romantiķu zilā krāsa mirdz Fr. Bārdas dežē, un liktenim labpaticis, ka arī viņa mūža māja bija apvilktā gaiši zilu drānu — toreiz grūtājās boļševīku dienās cits zārks vairs nebijis dabūjams. Pavasara dienā dzejnieks sāka pēdējo ceļu — no I pilsētas slimnīcas kapličas cienītāja jaunatne nesa viņa zārku līdz toreizējiem Aleksandra vārtiem, un pēc tam dzimtenes bērīs viņu aizvīzināja tālāk... 1919. g. 23. martā, krietot vieglām sniega pārslām, Fr. Bārda

Dzejnieka dzīvesbiedre — dzejniece Paulina Bārda.

apbedīts Umurgas kapos. Viņu pēdējā gaitā pavadīja tikai divas kamanas un vienīgais radnieks — brālis Antons, — citi bija slimi, un arī dzīvesbiedre bija spiesta palikt Rīgā pie slimā dēla.

Fr. Bārda atdusas vietā, par ko pats, kādreiz apmeklējams tuvējo krusttēva Juŗa kapu un pacēlis skatu pret apkārtējiem kokiem, it kā paredzēdams, teicis: „Šeit būtu jauka dusēšana...”

1933. g. 2. jūlijā dzejnieka dusas vietā atklāts T. Zaļkalna piemineklis — ceļos no metusies jaunava ar rozēm vienā un mirušu puķi otrā rokā. Varbūt tās ir tās pašas rozes, ko dzejnieks tik ļoti mīlēja un teica:

Rozes baltās, rozes sarkanās,
Kuŗām no jums dvēse vairāk līdzinās?
Z. B.

Tēlnieka Zaļkalna veidotais Fr. Bārdas kapa piemineklis Umurgā.

ALPĒNĪSKO MĀCĪZE

P E T E R A A I G A R A R O M Ā N S

(29. turpinājums.)

„Tā nav. Varbūt lai uznāki! Līnai pēkšņi pamodās ziņkārība to redzēt un teikt tam kādu vārdu, kas tur apakšā gaidīja. Viņa sviēdīs viņam visu seju, visu rūgtumu un patiesību. Slēpjams vairs nav nekās.

„Tad lai viņš nāk?”

„Lai nāk!” atkārtoja Līna, un sirmgalve, kas visu laiku viņu sugestēja ar savu skatu, pēkšņi nepatīkami sarāvās un novērsās.

„Sen to vajadzēja teikt!” ciemiņš piemiedza savas šaurās āceles un viltīgi pasmīnēja. Viņš apgrīzās uz papēža un kā vilciņš izriņķoja pa durvīm. Šoļi jau grabēja uz koka mājeles čikstošajām kāpnēm.

Līna pietvīkusi iesteidzās atpakaļ pie bērna. Tas gulēja cieši aizmidzis. Ar skubu viņa saposa istabu, uzsedza tīru galda drānu, šķiet, gaidītu viesus, kaut gan jau bija nolēmusi Dauksti nelaist pie pušēna. Gribēja vēl ko darīt, bet dzīvokļa durvis atkal nočikstēja, un virtuvē atskanēja divu vīriešu balsis. To vienu viņa labi atcerējās. Tā izraisīja atmiņas par pērnās vasaras skurbumu, sāpēm un izmisumu. Skurbums... tas bija jau izgājis, viņa bija atskurbusi. Līna uzmeta pleciem rūtainu vilnas seģeni, saņēmas un atvēra durvis uz virtuvi. Šoreiz pirmajam viesim līdzās stāvēja viņas vecais paziņa, kas bija gluži pilsētnieciski apģērbies. Mugurā brūns ādas svārks, kājās spoži, gaļi lakādas zābaki, pār kuņģu stulmiem bija nolaistas gaišpelēkas bikses. Pats noskuvies, saziestiem matiem. Tie sēdza viņa galvu kā vaļa vairogs. Vienā padusē viņam bija iesaiņoti kaut kādi pirkumi, otrā rokā viņš turēja papīra maisiņu ar apelsīniem. No ādas svārku kabatas rēģojās laukā viņa pudele ar zeltītu kaklu. Ieraudzījis Līnu, vecais Vuška sāka zobgalīgi dungot, ar kāju sitot līdzī ritmu:

„Nazalīdzi tu, muosen,
Ka ar mani nagulēji;
Vylks ar jāru puori skrēja,
Nu mīleības nadzierdēji.”

Meikulis Daukste, nesakot labdienu, nolika steidzīgi pirkumus uz galda, strauji apkampa Līnu un nomutēja. Viņa nepaguva ne atgīsties, tikai pēc tam viņa ar sparū izrāvās no vīrieša rokām un atkāpās soli atpakaļ.

„Tas ir brangi, ka audzini dēlu,” murnānāja Daukste. Viņa elpa dvesmoja pēc degvīna, un drēbes bija pilnas tabakas dūmu un lētas, sājas odekolona vai ziepju smaržas. „Tas ir brangi!” viņš vēl notautējās, gribēdams Līnu apkampt otrreiz, bet viņa uzmeta Daukstem tik naidīgu skatu, ka tas sarāvās un nolaida rokas. Viņa lūkojās cieši mūzikanta zaļpelēkajās acīs un raupjajos vaibstos. Vai tas ir tas pats cilvēks, ko viņa kādreiz gaidīja ar satraukumu un sirds drebešanu? Vai tas viņu būtu ielīkmojis un darījis laimīgu? Nē! Tā ir alošanās! Šis riebeklis! Tas grib uzdoties par viņas bērna tēvu. Uzposies! Pērnā vasar grāvrača tērpā viņš izlīkās daudz

pievilcīgāks. Līnai jau sen derdzās šādi ādas svārki un spoži lakoti zābaki, tie viņai atgādināja cūku un teļu uzpircējus, kas, zvaždinot naudas maku, domā nopirkt visu pasauli.

„Tu negribi mani? Es nekā ļauna, atnācu raugulos. Nu parādi, kāds ir puika! Teču paša dēls. Vai dzer labi?”

„Dēls!” Līna ļauni iesmējās: „Ha, ha! Tu esi apmaldījies, tava dēla te nav, te ir tikai mans bērns.”

Daukste samulsa no šīs atbildes. Viņa rupjajai dabai tā bija par stipru. Vai tas iespējams, ka šī sievietē neatzīst viņu pat par tēvu! Tas tikai brīnums, tagad, kad viņš grib sākt nopietni runāt par precēšanos, viņu izsmej. Un galvenais, noliedz, ka viņš tēvs. Otrādi varētu notikt. Bet tā?

Talkā nāca Jēzups Vuška:

„Ja nerādi tēvam, tad rādi vismaz krusttēvam! Es, lūk, krusttēvos sarunāts,” teica viņš pa pusei nopietni, pa pusei jokodams.

„Krusttēvu? Nekā nezīnu. Jūs nākat par vēlu. Jā, es saku jums — tēvs ar krusttēvu nāk par vēlu. Nedz viens, nedz otrs vairs nav vajadzīgs. Bērns jau ir nokristīts un ierakstīts manā pasē. Viņš valkā manu uzvārdu, un tas ir viss,” Līna teica asi, bet savaldīgi.

„Kā? Bez manas ziņas?!” sapīka Daukste. „Tu bez manas ziņas kristī manu dēlu!”

ANDREJS EGLĪTIS

Vīns -

*Cik gadu vīns tas bija?
Man nāve neīkās vairs rūgta,
Vai nāks tā negaidot, vai lūgta.
No malķa dvēslē uguns kūpa.
Man debesu un elles slāpa.*

*Cik gadu vīns tas bija?
Trauks jauns, vēl līkko liesmās
kveldēts,
Tā skaistums lūpu nenodēdēts.
Tik vīns, tam tūkstošgadu garža
Un paradīzes dārza smarža.*

*Cik gadu vīns tas bija?
Tam laiku nēminam, kad rūdzis.
To mirstošais vēl kvēli lūdzis.
Lūk, vīns no pirmā viņa koka,
Ko stādījusi Dieva roka —
Tas krāšņais mīlestības vīns.*

viņa seja pārvērtās, zaļganās acis ļauni izzvērojās. Bet viņš tomēr saturējās.

„Tagad tu atceries, ka tev dēls? Visu laiku tu biji to piemirsis,” atbildēja Līna skarbi, pati aiz dusmām pietvīkdama.

„Ja aizmirstu, tad neatnāktu,” mūzikants izmeta nedroši un atkal tuvojās Līnai. Viņš katrā ziņā gribēja pielābināties. „Pietiks kacēties. Saderēsim mierul Došu naudu, došu uzvārdu dēlam — ksendzs ir ar mieru.”

„Bet es neesmu ar mieru!” Līna pārtrauca viņu.

„Tu?” stostījās Meikulis Daukste. „Vai tev būtu pretī ar mani apprecēties? Pir-

mais vīrs tik un tā tevi izrīdīs ar suņiem. Vai tam meitu trūkst? Bet tu gan tik drīz pie vīra netiksi — ieplēstu krūzi labprāt nepērķ,” teica viņš piedraudēdams.

„Ieplēsta krūze! Kam tu to meklē, nekaupa!” Līna atcirta. „Tev neviens to nepiedāvās, un tu arī to nedabūsi! Par to tev galvu nevajadzēs lauzīt, kā dzīvošu. Ej, kur nācis, uz savām pažobelēm, es palikšu te. Vienreiz tu mani samulsināji, otrreiz tas vairs nenotiks.”

„Tad tu nejausi kristīt manu dēlu un saukt manā vārdā?”

„Viņš ir nokristīts — viņa vārds ir Jānis, un uzvārds ir Viksna. Cītu krusttēvu un kūmu man nevajag.”

„Kā tad tā? Kā tad tā var bez tēva ziņas? Kur tas dzirdēts?” Daukste plātīja rokas. „Neviena meita man tā nav atteikusi,” viņš paliecās uz Līnas pusi un turpināja draudzīgi čukstot, tā kā sīkumtīrģū mēģina iestāstīt lētu preci. „Tu saproti — es tevi negribu tāpat, es tevi precēšu gods godam. Atšķiries no vīra, pēc tam salaulāsimies, kā nākas, nodzēsim kāzas ar mūziku!”

„Ar mūziku un kaušanos!”

„Kādēļ kauties? Tepat Rīgā, Volgas restorānā. Salūgsim draugus, nodancosim,” viņš piesita kāju, „tā, lūk, lai norīb! Domā, nevaru samaksāt? Skaties, kā pieblīzīsi!” viņš izvilka kabatas portfeli, pilnu desmitlatniekiem. Viņš pašķīstīja tos ar īkšķi: „Skaties, vai nav nauda? Pirkšu, ko gribi — zīda kleitu, cepuri ar spalvu, auskarus, krelles! Man naudas netrūkst. Es tagad, zini, restorānā — šitā!” viņš rādīja ar rokām, kā spēlē harmonikas. „Smalkāks darbs, lielāka peļņa, vienā naktī dzeram naudas pussimts, man ir nags!”

„Ne man vajag tevis, ne tava naga,” Līna teica vēsi. „Tik un tā tu vairs nepie-runāsi, velti pūlies!”

„Patī rakstīji uz ciemu, sūtīji grāmatu, lai pienākot, iedevis adresi.”

„Tā bija klūda. Otrreiz nerakstīšu.”

„Kādēļ? Esmu labojies. Tu redzi,” viņš izslējās visā gaļumā un izgāza krūtis.

„Es arī esmu labojusies!”

„Skat, skat, kā iznāk!” pukojās Vuška. „Kas to būtu domājis, ka tik mīlīgs meitēns šķīļ dzirksteles kā veca tecila!”

„Nazalīdzi tu, muosen,

Ka ar mani nagulēji...”

iedziedājās viņš aizsmakušu balsi. „Dod viņam mutes un es ātraušu pudeli. Derības tik un tā jānodzē.”

„Dziedi, vai raudi, man vienalga! Man ir gluži vienalga, kādi tev nolūki un ko tu dari. Es iešu savu, ej savu ceļu!” teica Līna, neievērodama Vuškas dziesmu.

Meikulis Daukste sapīka par jaunu. Viņš iesaucās skarbi:

„Nekaitīni lieki! Tas ir mans bērns, īstens bērns. Atdod! Nepiejausu, ka izaudzē par čivuli un pagānu!”

„Tavs bērns! Vai tu vēl ko teiksi?” jaunā māte atņēma elpu, tad turpināja. „Pierādi, ka tas tavs! Es nezīnu, varbūt cita.”

„Elles bezdievība,” murmināja Vuška. „Ech mā, ti majā! Iesim, nav ko dzisināt iekšas!” satvēra viņš Meikuli Dauksti pie piedurknes. „Ko tu laužies, vajag tādu mātiti? Dabūsi labu labo, kā pijoli!”

„Nemaisies pa kājām!” atgrūda viņu Daukste un pēc tam strauji tuvojās durvīm, gribēdams ielauzties otrā istabā, kur gulēja bērns, bet Līna, laiku atminējusi viņa nodomu, veikli aizslēdza durvis un atslēgu izrāva. „Ne soja tālāk!” viņas acis izplētās lielas un zilas. Viņa trīcēja visa no naida un uztraukuma.

Ceturtais cilvēks šai istabā — vecā māsiņas vīramāte visu notiekošo bija noskatījusies klusēdama; pēkšņi tā piecēlās no gultas un aizsmakušā balsī iebrēcās:

„Nelaid, meit, nelaid to slamstu pie bērna! Var ko jaunu pieburt. Vilkača acis! Ja nevāksies ar labu, meklēšu policiju — uz stūra kārtībnieks!” un viņa sāka tuntuļot uz durvju pusi.

Vārds „policija” pēkšņi laupīja Meikula Daukstes uzņēmību. Viņš nevarīgi nolaida rokas un atkāpās. Ar varu nevarēja — to viņš saprata. Šodien saskarties ar policiju? Nē, nē — tikai ne to! Policija arvien viņam bija palikusi atmiņā kā kas nepatīkams. Tai arvien vajadzēja atbildēt par kādu pārgalvību vai nodarījumu.

„Čūska!” viņš izdvēsa. „Klānu čūska! Kur tas dzirdēts — iēvam nerāda bērnu?” Daukste pameta acis uz vecenīti, tā pie durvīm bija apstājusies. „Sakiet, vai tas godīgi? Es gribu parādīt savu labo sirdi, un viņa splauj man acīs. Esmu kristīgs cilvēks, gribu par savu dēlu gādāt, bet viņa man to nozog. Trīsdesmit latus nosviedu kā zemē! Saldumus, apelsīnus nopirku. Katūnu un parki drēbitēm. Tad tu mani nelaidīsi klāt?” viņš lūgdams teica Līnai, bet vārdi vairāk skanēja kā draudi. „Lauj vismaz pa durvju spraugu spaskatīties!”

„Es teicu — ne pēdu!” Līna stāvēja durvīs pietvīkusi, žņaugdama delnā atslēgu. Viņa skaidri zināja, ka šo soli nekad ne-nožēlos. Ar katru vārdu, ko viņa svieda Daukstem sejā, viņas sirds kļuva vieglāka. Viņa atbrīvojās no neizteikta rūgtuma. Atriebības saldums pildīja viņas dvēseli. Viņas lepnums bija atmodināts, samītā pašapziņa pacēlās jaunā spožumā. Šai brīdī viņa atgādināja jaunu vanagu māti.

„Iesim, Meika! Tā velna apsēsta — skaties, kā zvēro acis! Nazalīdzi tu, muosey, ka ar mani nagulēji...” Vuška gribēja Lī-un kaitināt, bet viņa vēroja tikai Dauksti, uzmanīja katru viņa kustību.

Daukste pārļaida skatu visapkārt. Ista-bā iestājās smags klusums. Tik daudz viņš saprata, ka, atņemot Līnai atslēgu un iela-uzoties pie bērna ar varu, viņš nokļūs policijas rokās. Un ej tad nu tiec vajā! Ie-cirknī jau priekšā bija dažs labs protokols. „Ech!” viņš nopūtās, „atcevo da pacemu, da po kakomu slučaju, odnavo ķebjā ļubļu, a semnadcaķ mūčaju!” viņš nometa savu ādas cepuri brammanīgi zemē, apgriezās strauji un uzsīta Vuškam uz pleca. „Iesim! Lai vīzs paliek, kā stāv!” rādīja viņš uz pirkumiem, kas bija nolikti uz galda. „Ne-kā neņem! Lai ēd un aizrijas!” Tad viņš noliecās, pacēla cepuri un uzmauca to uz pakauša. Uz pieres izrisa sarkanie sazies-tie mati. Viņš devās laukā.

„Raganu midzenis!” pagriezās vecais Vuška pret Līnu. „Ista veģma! Uch!” viņš no-

šņacās. Viņš gribēja jau sekot Daukstem, bet, ieraudzījis uz galda viņa pudeli, ietīko-jās pēc tās. Viņš veikli paķēra to, iebāza azotī un, murminot: „Noderēs pašiem!”, pār-klumburoja pār sliekšni.

Daukste jau kāpa lejā. Viņš bija kāpņu vidū, galvā viņam spindza viena doma kā lapsene: „Atriebšos! Nudien atriebšos! Viņai vēl padomā tas pats vecais. Dievs, so-di, atriebšos — sarkanais gailis dziedās! No-zog manu dēlu, nolaupa tam vārdu! Sarka-nais gailis dziedās... Dievs, sodi, dziedās!”

Un ar katru vārdu nočīkstēja kāpņu pakāpieni, it kā piebalsodami viņa lāstiem. Meikulim Daukstem likās, ka viņam nodarīta vislielākā pārestība, ko nekad nevar pie-dot. Pret Līnu viņam krūtīs auga nesamie-rināms naidis, bet vēl lielāks tas auga pret Andri. Atriebt, tikai atriebt, pēc tam, lai tur kas! Savas asinis viņš aizstāvēs.

Kad abi vīrieši bija aizgājuši un kāpnēs vairs nedzirdēja svešas balsis, sirmā vecenīte pietecēja pie Līnas, kas visu laiku, atspiedusies pret durvīm, raudzījās laukā uz priekšpilsētas apstādījumiem. Viņa satvēra jauno māti pie rokas un mierinot čukstēja: „Labi, meit, dariji. To viņam vajadzēja. Lai aiziet kā suns, nolaidis asti!”

Līna paskatījās uz runātāju, bet nesaprata, ko viņa saka. Viņa raudzījās laukā pa lo-gu un domāja par savu dīvaino mūžu. Viņa nevarēja atskārst, kas viņu pērnvasar bija pamudinājis pieķerties šim vīrietim un atstumt Andri. No acīm bija nokritis kā vāks, tagad viņa redzēja skaidri. Viņa saprata, ko nozīmē katra Daukstes kustība un katrs viņa vārds. Tur bija tikai brammanīga savtība un lēta iekāre. Paldies Dievam, ka atmošanās notika vēl laikus! Tagad vajadzētu aizrakstīt audzūtēvam un izstāstīt siki, kas noticis, varbūt tas atvieglos arī viņas sirdi. Līna rakstot nevēlējās lūgt piedošanu vai pabalstu. Nē. Viņa gribēja godīgi pateikt, ka uz visiem laikiem ir sārāvusi saites ar uzmācīgo mūzikantu. Kat-rā ziņā jāaizraksta.

Varbūt ilgi viņa tā stāvētu un kavētos do-mās, ko rakstīt Vālodžu tēvam, bet otrā istabā iekunkstējās bērns. Māte atslēdza durvis, piegāja pie bērna, noliecās pār pui-sēnu un ilgi raudzījās tā sejā. Vai tur nav kāds vaibsts, kāda zīme no tēva? Lai slavēta debess — viņas acis nekā tāda nevarēja saskatīt!

Sačubinājusi bērnu, viņa piecēlās pašlep-na un apmierināta, aizgāja pie galda, paņē-ma vēstulpapīru un tinti un nosēdās rakstīt. Tik sen viņa nebija rakstījusi; roka sākumā neklausīja, burti iznāca stūraini, at-virzījās no nospraustās līnijas. Viņa to-mēr rakstīja. Pamazām rokkraksts tapa rā-māks un vienmērīgāks. Vienkāršiem, ik-dienišķīgiem vārdiem viņa izstāstīja audzūtēvam savu sastapšanos ar Dauksti un ka viņa nodomājusi mācīties kādu amatu, lai ēstu godīgi savu dienišķo maizi. Visvairāk viņai patiktu pārraudzes darbs. Kavējoties domās pie Vālodžu tēva, viņu pārņēma il-gas pēc dzimtās puses un sen iemītajām tekām. Tagad droši vien jau sākušies lauku darbi. Andris būs sajūdzis zirgu divjūga arklā un izbraucis tīrumā. Viņš dzen pirmo vāgu vaļgājā, mālainajā zemē. Pērnie ru-gāji liecas zem zirgu pakaviem, velēna at-šķeļas spīdīga un gluda un nogulstas līdzē-nā sloksnē visgarām tīrumam. Lemesis griež baltas nezāļu saknes, ieklaudzas, sa-

durdamies nejauši ar plienakmeni. Bet ze-me smaržo, zeme dvesmo pavasarīgo dzīvi-nošo elpu. Šī dvesma ir tikpat stipra kā norūguša alus smarža. Tā kairina un skur-bina, tā satrauc un ielīksmo. Sekojis arklam labu gabalu, Andris atskatās, vai vāga taisna. Tad viņš atkal saskubina zir-gus un ķežas pie arkla turekļiem. Velē-nas krīt, saule spīd, kaut kur augstu de-besīs vītero cīruļi. Un tīruma malā pie lielā ozola ir iznācis audzūtēvs. Viņam mu-gurā ir pelēki vadmalas svārki, bet kaila galva. Vējš purina viņa baltos matus. Ve-cā saimnieka acis pamirdz prieka asaras. Viena ziema ir pagājusi, un viņš atkal pie-redz jaunu pavasari. Līna atcerējās viņa vārdus, ka viņa vecumā katra jauna plau-kuma gadskārta jāuzņem ar pateicību kā Dieva dāvana.

Sēžot pie galda un košļājot spalvas kātu, Līna skatīja savām gara acīm tālo Vālodžu kalnu tik spilgti, kā īstenībā to nekad ne-bija redzējusi. Katrs solis, katra velēna, katrs asns pērnajā rugājā liekas tik tuvs. Ak, kaut viņa varētu paņemt tagad mazo Jānīti uz rokām un atgriezties tajā sētā! Viņai būtu vienālgā, ko runā kaimiņi un tenko sievas. Viņas sirds bija mierīga un paci-lāta kā pēc labi paveikta darba.

Protams, vienā paņēmienā viņa to neva-rēja izdarīt. Papriekš ir jāaizraksta; redzēs, ko atbildēs. Viņa negrib ne piedošanu, ne žēlošanu, tikai atļauju atgriezties Vā-lodžu pagalmā. Sākumā pirmajās dienās pilsēta viņu valdzināja — tā likās kā neiz-lasīta grāmata. Bet jo ilgāk viņa lasīja šo grāmatu, jo vairāk viņa iepazīnās ar pil-sētas ielām, namiem un ļaudīm, jo vairāk ilgas trieca atpakaļ uz turieni, no kurienes viņa nākusi.

Interesanti, kā klājas citiem mājniekiem? Ko dara Katrīna ar Kazimiru? Tie tik ilgi cerējušies, vai izdosies saprasties? Ak, kaut viņiem izdotos! Apprecēšanās taču ir Kat-rīnas pēdējā cerība. Ja tā izputēs, tad, lie-kas, viņa saļims zem neveiksmes smaguma. Viņa tā kāro tikt sievas godā un vēl iz-auklēt kādu bērnu.

Un tur pagastā ir vēl citi cilvēki — jaut-rais un labsirdīgais Silamiķelis un viņa mei-ta Marīte. Marīti jau sen Līna, nezin kā-pēc, apskauža. Viņa bija skaudīga, ka Marīte visu uzņēma tik aukstasinīgi un no-svērti, viņa ne par ko nesūrojās, nevienam nesūdzēja bēdas. Viņa zied kā puķe par godu savam Radītājam. Tā vien liekas, ka viņai katra diena nes tikai laimi un prieku, kaut gan, labi ieskatoties, dažu labu reizi vajadzētu nopūsties. Dievs zina, ko Marīte tagad dara. Ko viņa sagaidīs, kādi preci-nieki sabrauks viņas sētā. Ziemu runāja pagastā, ka no pilsētas jaunais Ģērdēns ti-kojot pēc viņas. Var jau būt. Un iedo-mādamās, ka Marīte varētu atbraukt uz Rīgu kā skolotā Ģērdēna sieva, viņu at-kaļ pārņēma klusa greisirdība.

Arī Andrim Marīte bija kaut kā iepatiku-sies. Līna to bija atskārtusi vairākkārt, ka, ieraugot Marīti, Andris pietvīkst, viņa acis iedegas. Skaidrs kā diena, ka Andris sev meklēs citu saimnieci. Bešā jau neiztik. Bet varbūt viņš... Nē, nē, tas nekad ne-notiks! To viņš nekad nedarīs. Ja arī vār-diem gribētu, sirdī viņš nekad nespēs pie-dot un aicināt viņu atpakaļ. Bet lai — viņa arī netīko pēc Andra draudzības.

(Turpinājums sekos.)

Diendienā

Četrus metrus augstumā izvilktā pārsnā elastīgā tērauda stieplē. Straujā valša tempā uz tās precīzā taktā soli pa solim liek dejotāja akrobate ar saulsargu rokā. Tā ir šarmantā Annija Marlona, kas nu jau gadus piecpadsmit kā demonstrē savu augstākās akrobatikas mākslu šai atrakcijas numurā. Tā „nagla” ir divi „spagati”: viens, nolaizoties uz stieples, otrs — „stāvspagats”. Uz divām milzu vāzēm šūpojošos „spagatu” demonstrē kāda cita dejotāja akrobate. Tā ir Marlonas cienīga konkurente Edelgunde Ruta. Viņas akrobatisko priekšnesumu „nagla” ir „stāvspagats”, balstoties uz galvas. Abas viņas ir ārzemnieces, kādas akrobatikas skolas apdāvinātas audzēknes. Sava ķermeņa ārkārtīgo lokanību līdz ar līdzsvāra izjūtu viņas kaldinājušas diendienā sistematiskos un neatlaidīgos treniņos.

Netrūkst arī mums pašiem savu „spagatu” virtuozu, kas daudz ko sasnieguši pašu spēkiem. Kā pirmais no tiem mināms pazīstamais cirka artists Pētersons, kas šogad var atskatīties uz 35 darba gadiem savā arādā. Pētersona speciālitate jaunībā bija akrobatika uz skrituļiem, kur „spagats”

„Svece” iet pa kāpnēm. Šis variētē numurs, tāpat kā „spagats”, prasa daudz neatlaidīga treniņa, iekāms to var veikt ar tik apbrīnojamu precizitāti.

Dejotāja akrobate Annija Marlona, kas arī rīdziniekiem labi pazīstama, veic „stāvspagatu” ar šķietami vieglu eleganci pat uz stieples.

Kādas akrobatikas skolas čaklā audzēkne, trenējoties „spagatam”, izmanto katru brīvo minūti — pat īso starpbrīdi sarunā ar savu kolleģi.

Pirmajiem soļiem arvien vajadzīga piepalīdzība no malas. Sevišķi lāda nepieciešama, vingrinoties lokanībā, lai veiktu spagatu.

„Eurofot” un „Laikmeta” arch. uzp.

viņam bija tikai „nagla starp citu,” kā viņš pats saka. Mūsu profesionālo cirkstoņu saimes redzamākais pārstāvis — Jānis Leskinovičs var lepoties, ka viņš ir vienīgais, vismaz Eiropā, kas var demonstrēt elastīgu „spagatu” pat cīņā uz paklāja.

No jaunākās paaudzes cirka akrobatēm kā pirmklasīgas „spagata” virtuozes pazīstamas Ķīse un Žanete. Ķīses priekšnesumu „nagla” ir t. s. „krusta spagats”, t. i. krustojot kājas. Tā veikumā viņai līdz šim nebija konkurentes.

A. M.

PADOMĀSIM — PAGUDROSIM

Gudrais māceklis.

Uzdevis V. Miķelsons Madonā.

Atslēdznieka māceklis Urbitim meistars bija uzdevis zīmējumā redzamo apli sadalīt tā, lai katrā daļā būtu pa vienam caurumam. Urbītis, praktisks cilvēks būdams, to izdarīja ar trim taisniem griezieniem. Bet kā?

Vai tā nav?
Uzdevis A. Smilģis Remtē.
21026—(7165+8096)+11063—(7965+2679)=7. Ja kāds tam nepiekrīt, lai nosvītro 13 ciparus, tad iznāks. Bet kurus? Lai vieglāk izdotos, varam pateikt, ka jāsvītro no skaitļu beigām jeb sākuma, bet ne no vidus.

Vizītkartes mīkla.

LUKASS PENTE

Ko pazīst šis kungs?

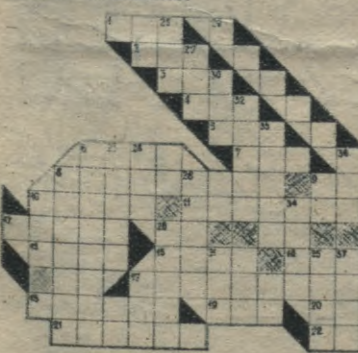
24. krustvārdu mīkla.

Uzdevis R. Kochals Rīgā.

Līmeniski: 1. vasaras mocības, 2. auglis, 3. svētku atribūts, 4. mēra vienība, 5. celtnē, 6. ziemeļu tauta, 7. atrodas gandrīz katrā mājā, 8. dzelzceļa stacija posmā Rīga—Krustpils, 9. upes pirmsākums, 10. nepatīkama lieta, 11. delikatese, 12. ķermena sastāvdaļa, 13. viela, 14. liks priekšmets, 15. dzīvnieks, 16. vērtība, 17. ko mēs visi gaidām, 18. vijīgi augi, 19. kalves piedērumi, 20. persona kādā Blauņa lūgā, 21. sešreiz s, 22. S. I. S. S.

Svērteniski: 8. devīze, 6. svinīga ceremonija, 23. meža iemītnieks, 24. termins kārsu spēlē, 17. sporta biedrības iniciāli, 25. pazīstams rakstnieks, 26. ievērojams latviešu karavīrs, 27. mājoklis, 28. pārtraukums, 30. lauks, 31. pagasts Zemgalē, 32. gaismas avots, 33. jocīgi cilvēki, 34. suņu briesmas, 35. sekotājas, 36. nepatīkama lieta dzīvokļu saimniekiem, 37. pusdienu gaida piedērumi, 13. radniecība, 38. centrs.

Bez tam: lasot no 29. uz 39. un no 17. uz 40. — tagad bieži lietots sveiciens.

Pārvērtību mīkla.

Uzdevis A. Viļķins Ergemē.

Ar pāris burtiem uzrakstāms Es — parazīts, kas izskauzams. Ja „m” tam priekšā pieliksiet, Tad klāt sev visi: nēsāsiet. Šos divus vārdus uzminiet Un trešo jūrā meklējiet!

Svētku ialkam.

Uzdevis O. Jankevics Rīgā.

Kam patīk skaitļu rotāļa, var pamēģināt zīmējumā redzamā kvadrāta laukumiņos ierakstīt ciparus no 1 līdz 7 tā, lai katras līmeniskās un svērtieniskās rindas ciparu summa būtu 28. Tai pašai summai jāiznāk arī diagonālēs. Labas sekmes! —

Mīklu atrisinājumi.

(Skat. 14. Laikmeta nr.)

23. krustvārdu mīkla.

Līmeniski: 1. Po, 2. Kalē, 3. pasāts, 4. Kanbera, 5. ota, 6. SOS, 7. Ārvaldis, 8. osas.

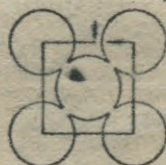
Svērteniski: 4. Kola, 3. Plātere, 2. Kauna, 1. pas., 9. bads, 10. ola, 11. Elba, 12. ēters, 13. skrotis, 14. asis.

Joki ar sērkokļiem izdarāmi, kā tas redzams zīmējumā.

Pārvērtību mīkla.

Ods, jods, pods.

Maģiskā figūra

uzzīmējama, kā parādīts zīmējumā.

Gudrā māte.

Saņemot Jozefiņa mēteli, māte tūlīt arī redzēja, ka, lai gan mētelim ūdens nav cauri gājis, tomēr Jozefiņa uzvalks ir salijis. No tā viņa secināja, ka Jozefiņš, savu uzvalku nežēlojams, mēteli lietaus laikā ir atdevis Eulalijai.

Vizītkartes mīkla.

Legionārs.

Stingrajā arestā Plintītem bija jāpavada tieši 24 stundas.

Ari drēbniekam jāprot rēķināt,

jo citādi viņš varētu iedomāties, ka viņš visu gabalu būs sagriezis tikai pēc sešām dienām. Patiesībā viņš to būs jau izdarījis piektajā dienā.

GALVENAIS RAIDĪJAIS RĪGA, RAIDĪTĀJI MADONA, KULDĪGA, LIEPĀJA

PROGRAMMA

9. IV — 15. IV

SVĒTDIEN, 9. APRĪLĪ.

5.00 Vācu karavīriem. 6.30 Ziņas latv. val. 6.45 Hamburgas ostas koncerts. 7.00 Ziņas vācu val. Pēc tam — dienas programma. 7.10 Hamburgas ostas konc. (turp.). 8.00 Lieldienu rītā, J. Jaunsudrabiņa raidāmā bērniem. 9.00 Mūzika (sk. pl.). 10.00 Ziņas vācu val. 10.10 Dievkalpojums. 11.30 Radiofona koža koncerts. 11.45 Vācu māksla, vācu gars. 12.30 Ziņas vācu val. Pēc tam — vācu tautas konc. 14.00 Ziņas vācu val. 14.15 Ziņas. 14.30 Raidījums lauksaimniekiem. 15.00 Lieldienās. Latviešu mūzikā un literatūrā. Atsk. H. Lūse, A. Filipsons (dekl.), rad. koris T. Kalniņa vad., rad. orķ. B. Skultes vad. 16.00 Ko karavīri vēlas. 16.45 Ziņas latv. val. 17.00 Ziņas vācu val. 17.15 Ko karavīri vēlas (turp.). 18.00 Vācu meistarū nemirstīgā mūzika. 19.00 Nedēļas atbalss. 19.15 Latviešu karavīru stunda. 20.00 Ziņas vācu val. 20.15 Skati no R. Vāgnera operas Loengrīns (sk. pl.). 21.00 Ziņas latv. val. 21.15 Melodijas no E. Kūnekes (Kueneke) operētēm. 22.00 Ziņas vācu val. Pēc tam — nākošās dienas programma un sporta ziņas vācu val. 22.20—24.00 Deju mūzika 24.00 Ziņas vācu val. 0.15 Nobeigums.

PIRMDIEN, 10. APRĪLĪ.

8.15 Rīta mūzika. 8.45 Ziņas. 9.00 V. Delles bērnu luga. 10.00 Ziņas vācu val. 10.10 Katoļu dievkalpojums. 11.10 Prelūdijas un tokāta (sk. uzp.). 11.30 Karavīrs un dzejnieks (H. Brauna dz.). 12.00 Mūzika (sk. uzp.). 12.15 Ziņas latv. val. 12.30 Ziņas un politiskais apskats vācu val. 12.45 Mūzika. 14.00 Ziņas vācu val. 14.15 Ziņas. 14.30 Bērniem. 15.00 Lieldienās šūpojos... A. Melnalkšņa tautisks uzvedums. 16.00—18.00 Pavasaris klāt! Atsk. I. Muntere, tautiskais ansamblis „Sidrabene” u. c. 18.00 Koncerts (pārraid.). 19.00 Priekšlasījumu cikls — mūsu kara spēks. 19.15 Ziņas no kaļalauka. 19.30 Mūzika. 19.45 Politiskais priekšlasījums. 20.15 Kas katram tik. 21.15 Kas katram tik (turp.). 22.15 Sporta ziņas fronteī vācu val. 22.20 Nākošās dienas programma un sporta ziņas. 22.30—24.00 Deju mūzika. 24.00 Ziņas vācu val. 0.15 Nobeigums.

OTRDIEN, 11. APRĪLĪ.

8.00 Latviešu mūzika. 12.00 Karavīru vēstulnieks. 14.30 Latviešu mūzika un literatūra. Atsk. T. Matīss un E. Valters (dekl.). 15.30 Mūzika. 16.00 Mūzika. Atsk. F. Viksne un rad. deju kapella A. Kornēliusa vad. 17.15 Mūzika. Mandolīnu orķ., huiflors latv. val. 18.30 Latviešu karavīru stunda. 19.15 Ziņas no kaļalauka. 19.30 Mūzika. 19.45 Preses un rad. politiskais apskats. 20.15 XXVI Gildes koncerts. Pied. O. Ilziņš un rad.

orķ. prof. Jāņa Mediņa vad. 22.20—24.00 Deju mūzika.

TREŠDIEN, 12. APRĪLĪ.

11.30 94. Darba pārtraukuma koncerts. 14.30 Jautras melodijas un anekdoti. 15.30 Mūzika. 16.00 Mūzika. Pied. G. Šafena (dziesmas) un rad. deju kapella. 17.15 Latvijas komandanta pūt. orķ. Fr. Tilganta vad. 18.30 Vācu karavīru pusstunda. 19.00 Priekšlasījumu cikls — Jūņas karš un jūras spēki. 19.15 Ziņas no kaļalauka. 19.30 Mūzika. 19.45 Latviešu biedrības „Līdumnieks” raidījums. 20.15 Jautrā aplī. Atsk. Ed. Ābeliskalns (vibrafons), H. Heics (tenora saksofons) un rad. deju kapella. 21.15 Vācu mūzikas un literatūras pērlis. 22.20—24.00 Deju mūzika.

CETURTDIEN, 13. APRĪLĪ.

11.30 Darbam un mājai. 14.30 Mūzika un literatūra. Atsk. Ed. Plūksna (dziesmas), N. Leimane (dekl.). (Dz. Zemzāres un Konstantīna Aizpura dz.) 15.30 Mūzika (sk. pl.). 16.00 Dienas darbs ir veikts. Pied. V. Liepiņa-Zaķe (dziesmas), M. Ivanovs (čells), mazais rad. koris T. Kalniņa vad. 17.15 Solistu koncerts. Pied. A. Liberte-Rebāne un Ā. Kaktiņš, A. Ciemiņš (čells). 18.30 Vācu karavīru stunda. 19.15 Ziņas no kaļalauka. 19.30 Mūzika. 19.45 Preses un rad. politiskais apskats. 20.15—21.00 Rīga: Dziedi, smeji, dej ar mani! (sk. pl.). 20.15—21.00 Madona, Kuldīga un Liepāja: J. Pēterona raidāmīga. 21.15 Latviešu komponisti. Jānis Mediņš. Atsk. rad. orķ. prof. J. Mediņa vad., V. Briede (dziesmas). 22.20—24.00 Deju mūzika.

PIEKTDIEN, 14. APRĪLĪ.

8.00 Latviešu mūzika. Vīru dubultkvartets Tēviņa un sk. pl. 12.00 Karavīru vēstulnieks. 14.30 Bērniem. 16.00 Mūzika. Atsk. F. Viksne un rad. mazais orķestris A. Pārups vad. 17.15 Mūzika. A. Kanecēdera (Kanetschēder) skandārbi. Atsk. M. Vintere un rad. orķ. A. Kanecēdera vad. 18.30 Latviešu karavīru pusstunda. 19.00 Priekšlasījumu cikls — mūsu aviācija. 19.15 Ziņas no kaļalauka. 19.30 Mūzika. 19.45 Raksti no laikrakstiem. 20.15 Skaņu dzirnavas. 21.15 Tautiska mūzika. Atsk. rad. koris T. Kalniņa vad. un mazais orķ. 22.20 Kamermūzika. 23.15 Deju mūzika.

SESTDIEN, 15. APRĪLĪ.

11.30 Darbam un mājai. 14.30 Vietnieks. A. Atvara raidāmīga. 15.30 Mūzika (sk. pl.). 16.00 Mūzika (pārraid.). 17.15 Mūzika (turp.). 18.30 Vācu karavīru stunda. 19.15 Ziņas no kaļalauka. 19.30 Mūzika. 19.45 Preses un rad. politiskais apskats. 20.15—22.00 Mēs mūzicējam. Atsk. M. Žeimīte (dziesmas) un sieviešu kvintets „Ritms” Aleks. Vintera vad. 22.20—24.00 Deju mūzika.

DARBDIENĀS KĀ PARASTS.

Nu atrāca lielā diena...

SPEKULANTE.
„Neprātīgā! Viņa iedomājusies pāris olas apmainīt pret liiru piena!”

PAR VELU VĀRĪTS!
„Ar vārīšanu gan viņi ir nokavējušies! Būtu to darijuši tad, kad biju saldētavā — tad tas man būtu isti pa prātam!”

„BESCHLAGNAHMT”.
Pārsteigums, atgriežoties dzimtenē.
(„Die Woche”)

Skaidra būšana.

„Lūdzu, vai šeit dzīvo Kampariņa kungs?”
„Kurū jūs domājat — šeit dzīvo divi brāļi Kampariņi.”
„Es domāju to, kuŗa māsa dzīvo Jelgavā!”

Viens nav istis.

„Ja kāda meitene saka, ka viņa kādu vērtīgu rotu dabūjusi kā dāvanu no krusttēva, tad viens nav istis — vai nu rota jeb krusttēvs!”

Tragēdija.

„Kāpēc tu tik saīdzis šodien?”
„Ģimenē izcēlās nesaskaņas, kas gandrīz pārvertās skandālā.”
„Par ko tad nu?”
„Par mūsu dēla nākotni! Sieva vēlējās, lai viņš kļūtu aktieris, man aktieris nepavisam nepatīk, sievasmāte vēlas, lai viņš studē medicīnu, bet sievastēvs vēlas, lai viņš iet jūrskolā. Vēl iejaucās mana māte, kas katrā ziņā grib redzēt manu dēlu par tirgotāju. Tā vārds pa vārdam un...”
„Nu, ko saka pats dēls?”
„Vēl neko! Viņš vēl neprot runāt.”

MŪSDIENU JAUNATNE LIELDIENĀS.

„He — cik vecmodīgi! Tirie iesācēji aviācijā!”

KAD IZPALĪGS PALĪDZ.

„Vadzi, August! Tev ir gan spēcīgs grūdiens! Kas no tevis — tāda knauķa — būtu to gaidījis!”

DIVI KAUVJAS, TREŠAIS UZVAR

Divi lepnie sastapās, Vienam bija dāma. Tā tam otram patīkās, Un nu sākās drāma...

Pirmais kļiedza: „Tu šeit lieks, Te ir mana sēta!”
Otrais brēca: „Suselnieks, Man šī vieta svēta!”

Vārds pa vārdam, — sakāvās, Spalvas vien tik jukal! Pēkšņi trešais parādās, Jo tā dāma smuka...

Tītars un ola.
Sirmais profesors Pārprātiņš risināja kādu mūžības problēmu, kad viņu iztraucēja mazdēliņa žirgtie soļi.

„Vectētiņ,” zēns teica, „ja tev pieder tītars un tas ielien kaimiņa dārzā un tur izdēj olu, kam tad tā ola pieder: tev vai kaimiņam?”

Profesors nedomāja ilgi: „Ola pieder man, kā tītara īpašniekam, bet kaimiņš var caur policiju pieprasīt, lai mani soda par to, ka es esmu ielaidis savu tītaru viņa īpašumā.”

Mazdēliņš pakratīja galviņu: „Tas nav pareizi!”

„Kā tā?”
„Tas tītars nemaz nevarēja olu izdēt, tas bija tītaru gailis!”

Vienkāršs rēķins.

Lieldienu laikā, protams, vilcieni pārpildīti vēl vairāk nekā parasti. Nav arī ilgi jāgaida, un skandais jau iesācies.

„Tūlīt attaisiet logu, jo citādi es pagībsu!” sauc kāda madāmiņa.

„Tikai pamēģiniet!” atsaucas otra, „caurvējš būs mana nāve!”

Par laimi tanī pašā vagonā brauc arī Vilibalds Drosmiņš.

Noklausījies dedzīgās debātes, viņš izsaucas: „Kāda ruņā! Vispirms attaisisim logu, lai tā viena nomirst. Kad logu aiztaisīsim — otra pagībs, un mums būs miers!”

Kad tie divi cīņu beidz Gaužām izmociiti, Redz, ka dāma projām steldz, — Trešais ved to gliiti...

CIRKĀ.

„Mani kungi, vai kādam būtu zelta pulkstenis?”

„Lūdzu, lūdzu ņemiet un paturiet, tikai atdodiet man tās olas!”

KĀ SIENA LAIKĀ!

„Vai tu zini — man tagad ir citi svarīgāki pienākumi nekā kauties ar tevi. Ej labāk arī tu un parūpējies, lai Lieldienās netrūkst olu!”

Jocīgi jau būtu! Millija kā svētku dāvanu sapēmusi trušādas kažoku.
„Mīļais, vai ar šo kažoku es varēšu staigāt arī lietussargā?”

„Protams! Vai tad tu esi redzējusi, ka trusiši staigātu ar lietussargu?”

ILUSTRĒTS NEDEĻAS ŽURNĀLS „LAIKMETS”. Izdevējs ARTURS FREIMANIS. Atb. redaktors EDUARDS TUBELIS. Žurnāla „Laikmets” redakcija un apgāds Rīgā, fon der Golca gatvē (Aspazijas bulv.) 6. Redakcijas tālrunis no plkst. 8.00 līdz 16.00 — 32653, izdevēja — 22588, atbildīgā redaktora — 34654, redaktora — 34692, ilustratoru — 34696, vietējās nodaļas — 32653, apgāda — 22614. Numurs maksā 30 pf. Nākošais numurs iznāks 14. aprīlī.